

בז"ה

גליון ס"ט // י"ז-כ"ג אלול

למשקד

על דלתתי יום יום

שעורי השבוע – נ"ך ומשניות
בתקנת מורנו ורבינו הרב יצחק גינזבורג שליט"א

שבוע פרשת נצבים-זילך תשפ"ו

נ"ך: דברי-הימים ב"א-ב"ז

משנה: חולין פרק ב'

שיעור שבועי: לבקוע את ההסתר

הוספות: חת"ת והפטרה // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסידי

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, י"ז–כ"ג אלול, שבוע פרשת נצבים-וילך, נמשיך בחסד ה' בלימוד הנ"ך את ספר דברי הימים ב' (פרקים כ"א–כ"ז), בו נלמד על מלכות יהורם, אחזיהו, עתליה, יואש, אמציהו, עזיהו ויותם מלכי יהודה. במשנה נלמד השבוע את פ"ב במסכת חולין, העוסקת בהלכות שחיטה, מקום השחיטה, השוחט בסכין פגומה ודיני איסור שחיטת חולין בעזרה. במדור 'הסיפור החסידי' נלמד השבוע על דרכו המיוחדת של בעל יום ההולדת, הבעל שם טוב הקדוש, ונלמד על דרכו הייחודית בהחדרת התורה והיהדות לכל יהודי באשר הוא – החל ממתן טובה גשמית דווקא ושאילת "שלום עליכם" בפשטות, ועד להבאת אור התורה לפנימיות נפשו של כל אחד ואחת מישראל.

השבוע, בעצם ימי הרחמים והסליחות וסוף חודש אלול, ימי הכנה לקראת ראש השנה הבעל"ט, חל יום הבהיר ח"י אלול – יום הולדת שני המאורות הגדולים, הבעש"ט הקדוש ורבינו הזקן נשמתם-עדן, יום להתעורר להתקשרות פנימית ולהוספה בחיות בעבודת ה'! בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד, המערכת

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הקדשות, הערות והארות – lishcod@gmail.com

טבלת הלימוד לחדש אלול

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	שישי	שבת-קדש
כ"ו אב דבהי"א כ"ט	כ"ז אב דבהי"ב א'	כ"ח אב דבהי"ב ב'	כ"ט אב דבהי"ב ג'	ל' אב דבהי"ב ד'	א' אלול דבהי"ב ה'	ב' אלול שפטים דבהי"ב ו' מנחות פ"ב
ג' אלול דבהי"ב ז'	ד' אלול דבהי"ב ח'	ה' אלול דבהי"ב ט'	ו' אלול דבהי"ב י'	ז' אלול דבהי"ב י"א	ח' אלול דבהי"ב י"ב	ט' אלול תצא דבהי"ב י"ג מנחות פ"ג
י' אלול דבהי"ב י"ד	י"א אלול דבהי"ב ט"ו	י"ב אלול דבהי"ב ט"ז	י"ג אלול דבהי"ב י"ז	י"ד אלול דבהי"ב י"ח	ט"ו אלול דבהי"ב י"ט	ט"ז אלול תבא דבהי"ב כ' חולין פ"א
י"ז אלול דבהי"ב כ"א	י"ח אלול דבהי"ב כ"ב	י"ט אלול דבהי"ב כ"ג	כ' אלול דבהי"ב כ"ד	כ"א אלול דבהי"ב כ"ה	כ"ב אלול דבהי"ב כ"ו	כ"ג אלול נצבים-וילך דבהי"ב כ"ז חולין פ"ב
כ"ד אלול דבהי"ב כ"ח	כ"ה אלול דבהי"ב כ"ט	כ"ו אלול דבהי"ב ל'	כ"ז אלול דבהי"ב ל"א	כ"ח אלול דבהי"ב ל"ב	כ"ט אלול דבהי"ב ל"ג	א' תשרי ראש השנה דבהי"ב ל"ד חולין פ"ג

יום ראשון // י"ז אלול

הומש - ראשון פרשת נצבים-וילך

(פרק כ"ט) (ט) {פרשת נצבים} {פ} אֲתֶם נִצָּבִים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי יְ-הוָה
אֲלֵהֵיכֶם רְאִשֵׁיכֶם שְׂבֻטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל:

אתון קומין יומא דין פולכון קדם יי אלהכון רישיכון שבטיכון סביכון וסרכיכון כל אנש ישראל.

אתם נצבים היום כלכם - מלמד שכינסם לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית.
ראשיכם שבטיכם - ראשיכם לשבטיכם. זקניכם ושטריכם - החשוב, חשוב קודם,
ואחר כך כל איש ישראל. מדרש אגדה (תנחומא נצבים א'), למה נסמכה פרשת
אתם ניצבים לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ מארבעים
ותשע שבתורת כהנים, הוריקו פניהם. אמרו, מי יוכל לעמוד באילו? התחיל משה
מפייסן, אתם ניצבים היום (דברים כ"ט:ט) - הרבה הכעסתם למקום ולא עשה
אתכם כלייה, והרי אתם קיימים לפניו. היום - כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל
ומאיר, כך האיר לכם וכך עתיד ליאור לכם, והקללות והייסורין מקיימין אתכם
ומציבין אתכם לפניו. ואף הפרשה שלמעלה מזו פיוסים הם: אתם ראיתם את כל
אשר וגו' (דברים כ"ט, א'-ז'). דבר אחר, לפי שהיו יוצאין מפרנס לפרנס, ממשה
ליהושע, לפיכך עשה אותם מצבה לזרזם. וכן עשה יהושע, וכן שמואל, התיצבו
ואשפטה אתכם (שמואל א י"ב, ז'), כשיצאו מידו ונכנסו לידי שאול.

(י) טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מַחֲטָב עֲצִידָה עַד שֹׁאֵב מִמֶּיָּה:

טפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ דבגו משריתך מלקיט אַעך עד מלי מַיָּה.

מחטב עציך - מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה, כדרך שבאו גבעונים בימי
יהושע, וזהו האמור בגבעונים, ויעשו גם המה בערמה (יהושע ט', ד'). ונתנם חטבי
עצים ושואבי מים.

(יא) לְעִבְרְךָ בְּבִרְיַת יְ-הוָה אֲלֵהֶיךָ וּבְאַלְתּוֹ אֲשֶׁר יְ-הוָה אֲלֵהֶיךָ פֶּרֶת
עֲמֹךְ הַיּוֹם:

לְאֵלֹתֶיךָ בְּקִימָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וּבְמוֹמְתֵיהָ דִּי אֱלֹהֶיךָ גִּזֵּר עֲמֶךָ יוֹמָא דִּין.

לעברך בברית י"י - דרך העברה, כך היו כורתים בריתות, עושין מחיצה מכאן
ומחיצה מכאן, ועוברים בנתיים, כמה שנאמר, העגל אשר כרתו לשנים ויעברו וגו'
(ירמיהו ל"ד, י"ח). לעברך בברית - להיותך עובר בברית. כי לא יתכן לפרשו:
להעבירך, אלא כמו: לעשותכם אותם (דברים ד', י"ד).

(יב) {ושני} לְמַעַן הִקִּים-אֶתְךָ הַיּוֹם | לֹא לָעֵם וְהוּא יִהְיֶה-לְךָ לְאֻלֵּי-לֵהִים
בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לְךָ וּבְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

בְּדִיל לְקִימָא יְתָךְ יוֹמָא דִּין קְדָמוּהֵי לָעֵם וְהוּא יִהְיֶה לְךָ לְאֻלָּה בְּמָא דְמַלִּיל לְךָ וּבְמָא דְקִיִּים לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב.

למען הקים אותך היום לו לעם - כל כך הוא נכנס לטרוח למען קיים אותך לפניו לעם. והוא יהיה לך וגו' - לפי שדיבר לך ונשבע לאבותיך שלא להחליף זרעם באומה אחרת. לכן הוא אוסר אתכם בשבועות הללו, שלא תקניטוהו אחר שהוא אינו יכול להיבדל מכם. עד כאן פירשתי לפי פשוטה של פרשה.

(יג) וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי כִּרְתֹּת אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת־הָאֱלֹהִים הַזֹּאת:
וְלֹא עֲמֻכּוֹן בְּלַחֲדִיכּוֹן אֲנִי גִזַּר יְתִי קִמָּא דִּין וְיֵת מוֹמְתָא דְדָא.

(יד) כִּי אֶת־אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פֹה עֲמָנוּ עִמָּךְ הַיּוֹם לִפְנֵי יְיָ הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאֶת־אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֹה עֲמָנוּ הַיּוֹם:

ארי ית מן דאיתוהי הקא עמנא קאים יומא דין קדם יי אלהנא וית מן דלא איתוהי הקא עמנא יומא דין.
ואת אשר איננו פה - אף עם הדורות העתידיים להיות.

(טו) {שלישי} כִּי־אַתֶּם יִדְעַתֶּם אֶת־אֲשֶׁר־יִשְׁכְּנוּ בָּאָרֶץ מִצֵּרִים וְאֶת־אֲשֶׁר־עֲבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם:

ארי אתון ידעתון ית דיתכנא בארעא דמצרים וית דעברנא ביני עממא דעברתון.

(טו-יז) כי אתם ידעתם וגו' ותראו את שקוציהם - לפי שראיתם האומות עובדי עבודה זרה, ושמא השיא לב אחד מכם ללכת אחריהם. פן יש בכם איש או אשה וגו' - לפיכך אני צריך להשביעכם.

(טז) וְתִרְאוּ אֶת־שְׁקוּצֵיהֶם וְאֶת גִּלְלֵיהֶם עֵץ וְאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם:
וְחִזִּיתוֹן יֵת שְׁקוּצֵיהוֹן וְיֵת טַעֲוִתְהוֹן אֲעֵא וְאֶבְנָא כֶּסֶף וְזָהָב דְעִמָּהוֹן.

ותראו את שקוציהם - על שם שהיו מאוסים כשקצים. ואת גילוליהם - מוסרחים כגלל. עץ ואבן - אותם של עצים ואבנים ראיתם בגלוי, לפי שאין הגוי ירא שמא יגנב, אבל של כסף וזהב עמהם - בחדרי משכיתם הם, לפי שיראים שמא יגנבו.

(יז) פֶּן־יֵישׁ בְּכֶם אִישׁ אֶל־אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ־שֹׁכֵט אֲשֶׁר לָבְבוּ פִנֶּה הַיּוֹם מֵעַם יְיָ הוּא אֱלֹהֵינוּ לָלֶכֶת לַעֲבֹד אֶת־אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם פֶּן־יֵישׁ בְּכֶם שָׂרֵשׁ פֶּרֶה רָאשׁ וְלַעֲנָה:

דלקא אית בכון גבר או אתא או זרעי או שכמא דלביה פני יומא דין מדחלתא דיי אלהנא למקד למפלח ית טענות עממא האנון דלקא אית בכון גבר מהרהיר חטין או זדון.

פן יש בכם איש - שמא יש בכם. אשר לבבו פונה היום - מלקבל עליו הברית. שרש פרה ראש ולענה - שרש מגדיל עשב מר, כגידין שהם מרים, כלומר מפרה ומרבה רשע בקרבכם.

(יח) וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלָבְבוּ לֵאמֹר שְׁלֹום הָיְהִי־לִי כִּי בִשְׂרָרוֹת לִבִּי אֵלַךְ לְמַעַן סָפוֹת הָרָוָה אֶת־הַצִּמָּאָה:

ויהי במשמעיה ית פתגמי מומתא דא ויחשיב בלביה למימר שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אגא אזיל בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זידנותא.

והתברך בלבבו - לשון ברכה, יחשוב בלבו ברכת שלום לעצמו, לומר, לא יבואוני קללות הללו, אך שלום יהיה לי. והתברך בלבבו - בנדרשי בלעז, כמו, והתגלח (ויקרא י"ג, ל"ג), והתפלל (מלכים א' ח', מ"ב). בשרירות לבי אלך - כמו, אשורינו ולא קרוב (במדבר כ"ד, י"ז), כלומר מה שלבי רואה לעשות. למען ספות הרוה - למען שאוסיף לו מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם, וגורם עתה שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו הכל, ואפרע ממנו פורענות. וכן תירגם אונקלוס, בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא וגו', שאוסיף אני לו השגנות עם הזדונות. רוה - שוגג, שהוא עליה כאדם שיכור, עושה שלא מדעת. צמאה - שהוא עושה מדעת ומתאוה.

(יט) לֹא־יֵאָבֵב יְיָ־הוֹהֶ סֶלַח לֹא־כִי אֲנִי יַעֲשֶׂן אֶף־יְיָ־הוֹהֶ וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וּרְבִצָּה בּוֹ כָּל־הָאֱלֹהִים הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּמָחָה יְיָ־הוֹהֶ אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

לא ייבי יי למשבק ליה ארי בכך ותקף רגזא דיי וחמתיה בגוכרא ההוא וידבקון ביה כל לוטיא דכתיבין בספרא הדיו וימחי יי ית שמיא מתחות שמיא.

יעשן אף - על ידי כעס הגוף מתחמם ועשן יוצא מן האף, וכן, עלה עשן באפו (שמואל ב כ"ב, ט'). ואף על פי שאין זה לפני המקום, הכתוב משמיע את האוזן כדרך שהיא רגילה ויכולה לשמוע כפי דרך ארץ. וקנאתו - לשון חימה, ובלעז אינפרנמנט, אחיזת לבישת נקמה, ואין מעביר על המידה.

(כ) וְהַבְדִּילוּ יְיָ־הוֹהֶ לְרַעְיָה מִכָּל־שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־אֱלֹתֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה:

ויפרשניה יי לבישא מכל שבטיא דישראל ככל לוטיא קמיא דכתיבין בספר אוריתא הדיו.

בספר התורה הזה - ולמעלה אמר, בספר התורה הזאת גם כל חלי וכל מכה וגומ' (דברים כ"ח, ס"א). 'הזאת' - לשון נקבה מוסב על 'התורה', הזה - לשון זכר מוסב על הספר. ועל ידי פיסוק הטעמים הם נחלקים לשתי לשונות, בפרשת קללות הטיפחא נקודה תחת ה'ספר', ו'התורה הזאת' דבוקים זה לזה, לפיכך אמר: 'הזאת', וכאן הטפחא נתונה תחת התורה, נמצא ספר התורה דבוקים זה לזה, לפיכך לשון זכר נופל לאחוריו, שהלשון נופל על הספר.

(כא) וְאָמַר הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם וְהַנִּכְרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאַרְצֵי רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת־מַכּוֹת הָאָרֶץ הַהִוא וְאֶת־תַּחֲלָאִיהָ אֲשֶׁר־חָלָה יְיָ־הוֹהֶ בָּהּ:

וימר דרא בתראה בניכון דיקומון מבתריכון ובר עממין דיימי מארע רחיקא ויחזון ית מחתה דארעא ההיא וית מרעא דארעא יי בה.

(כב) גְּפִרִית וּמָלַח שְׂרָפָה כָּל־אַרְצָהּ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא־יַעֲלֶה בָּהּ כָּל־עֵשֶׂב כְּמַהֲפַכַת סָלֶם וְעַמְרָה אֲרָמָה וְצִבְיִים אֲשֶׁר הִפָּךְ יְיָ־הוֹהֶ בְּאָפוֹ וּבַחֲמָתוֹ:

גופרימא ומלחא תהי יקרא כל ארעה לא תזרע ולא תצמח ולא יסק בה כל עשב כהפיקתא דסדום ועמורה אדמה וצבאים דחפך יי ברוגזיה ובחמתיה.

(כג) ואמרו כל-הגוים על-מה עשה י-הוה בכה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה:

וימרו כל עממיא על מא עבד יי בדין לארעא הדא מא תקוף רוגזא רבא הדין.

(כד) ואמרו על אשר עזבו את-ברית י-הוה א-להי אבתם אשר ברת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים:

וימרו על דשבקו ית קומא דיי אלהא דאבהתהון דגור עמהון באפקותיה יתהון מארעא דמצרים.

(כה) וילכו ויעברו א-להים אחרים וישתחוו להם א-להים אשר לא ידעום ולא חלק להם:

ואזלו ופלחו למטעות עממיא וסגידו להון דחלן דלא ידעוין ולא אוטיבא להון.

ולא חלק להם - לא נתנם לחלקם. לא ידעום - לא ידעו בהם גבורות אלוהות. ואונקלוס תירגם, ולא אוטיבא להון - לא הטיבו להם שום טובה, ולשון חלק - אותו אלוה שבחרו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק.

(כו) ויחר-אף י-הוה בארץ ההוא להביא עליה את-כל-הקללה הכתובה בספר הזה:

ותקוף רוגזא דיי בארעא ההיא לאיתאא עליה ית כל לומיא דכתיבין בספרא הדין.

(כז) ויתשם י-הוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל-ארץ אחרת ביום הזה:

וטלטילגון יי מעל ארעהון ברנא ובחמא ובתקוף רב ואגליגון לארעא אוחרי כיומא הדין.

ויתשם י"י מעל - כתרגומו, וטלטליגון, וכן, הגני נותשם מעל אדמתם (ירמיהו י"ב, י"ד).

(כח) הנסתרת לי-הוה א-להינו והנגלת לנו ולבנינו עד-עולם לעשות את-כל-דברי התורה הזאת:

דמטמרן קדם יי אלהא ודגלגן לנא ולבננא עד עלמא למעבד ית כל פתגמי אורייתא הדא.

הנסתרת לי"י אלהינו - ואם תאמרו, מה בידינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הירחורי היחיד, פן יש בכם איש או אשה וגו' (דברים כ"ט, י"ז), ואחר כך: וראו את מכות הארץ (דברים כ"ט, כ"א), והלא אין אדם יודע טמונותיו של חברו? אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהם לי"י אלהינו, והוא יפרע מאותו יחיד. אבל הנגלות - לנו ולבנינו - לבער הרע מקרבינו, ואם לא נעשה דין בהם, יענשו הרבים. נקוד על לנו ועל לבנינו ועל ע' שבעד - לדרוש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן, משקיבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה על זה.

כולכם

"אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם". המלה נִצָּבִים מופיעה פעמים בודדות בתורה, אחת מהן "וַיִּדְתֶּן וַאֲבִירֵיכֶם יֵצְאוּ נִצָּבִים" - התייצבות לרעה שסופה נפילה לתוך האדמה שפתחה את פיה... והנה חז"ל אומרים "כל מקום שנאמר 'נצבים' אינם אלא דתן ואבירים". בפשטות, חז"ל התכוונו ללמוד לפסוק בפרשת שמות המדבר על אנשים נצבים שהאשימו את משה ואהרן בהכבדת השעבוד. אבל בדרך רמז, גם הפסוק שלנו מכוון לדתן ואבירים. כלומר, פרשת נצבים פותחת במעמד של אחדות מופלאה של העם לכריתת ברית עם ה': "אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שְׂבִטֵיכֶם זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל..." - כולם, אפילו החולקים על משה רבינו כמו דתן ואבירים בשעתם. לכולם יש נשמה אלוקית, כולם קשורים זה בזה, וכולם יכולים לעשות תשובה, והרמז: דתן ואבירים בגימטריא תשובה!

תהלים - פרקים פ"ג-פ"ז, מ"ט-נ"א

תניא - אגרת הקדש ט"ו

טו להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם בענין הספירות מודעת זאת בארץ מפי קדושי עליון נ"ע לקרב קצת אל השכל מאי דכתיב ומבשרי אחזה אלוה שהכוונה היא להבין קצת אלהותו יתברך מנפש המלוכשת בבשר האדם וע"פ מארו"ל ע"פ ברכי נפשי וגו' מה הקב"ה כו' אף הנשמה כו' וע"פ מאמר הזהר ע"פ ויפח באפיו נשמת חיים מאן דנפח מתוכי נפח ואפי' נפש דעשיה היא באה מזיווג זו"נ דעשיה והמוחין שלהם שהם בחי' חיה ונשמה דזו"נ שהן הן אחוריים דכלים דזו"נ דאצילות שהם אלהות ממש שבתוכם מאיר אור א"ס ב"ה המלוכש וגנוז בחכמה דאצי' דאיהו וגרמוהי חד באצילות וע"כ גם בנשמת האדם מאיר אור א"ס ב"ה מלוכש וגנוז באור החכמה שבה להחיות את האדם וממנה יוכל האדם להבין קצת בספירות העליונות שכולן מאירות בנשמתו הכלולה מהן.

לוח היום-יום

י"ז אלול

רבינו הזקן היה בעצמו הקורא בתורה. פעם אחת לא היה בליאזנא שבת פרשת תבא, ושמע אדמו"ר האמצעי - והוא עודנו נער קודם הבר מצוה - הקריאה מאחר. העגמת נפש מהקללות שבתוכחה הביאתו לכאב לב, עד שביום הכיפורים נסתפק רבינו הזקן אם יוכל להתענות. כששאלו את אדמו"ר האמצעי הרי בכל שנה קורים פרשה זו, ענה, כשאבא קורא "הערט זיך ניט קיין קללות" (= לא נשמעים קללות).

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק כ"א

(א) וישב יהושפט עם-אבתיו ויקבר עם-אבתיו בעיר דויד וימלך יהורם בנו תחתיו: (ב) ולו-אחים בני יהושפט עזריה ויחיאל וזכריה ועזריהו ומיכאל ושפטיהו כל-אלה בני יהושפט מלך-ישראל: (ג) ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמנדנות עם-ערי מצרות ביהודה ואת-הממלכה נתן ליהורם בן-יהוא הבכור: (ד) ויקם יהורם על-ממלכת אביו ויתחזק ויהרג את-כל-אחיו בחרב וגם משגרי ישראל: (ה) בן-שלישים ושתים שנה יהורם במלכו ושמונה שנים מלך בירושלם: (ו) וילך בדרך מלכי ישראל כאשר עשו בית אחאב כי בת-אחאב היתה לו אשה ועש הרע בעיני יהוה: (ז) ולא-אבה יהוה להשחית את-בית דויד למען הברית אשר כרת לדויד וכאשר אמר לתת לו ניר ולבניו כל-הימים:

ניר - פי' עול על ישראל.

(ח) בימיו פשע אדום מתחת יד-יהודה וימליכו עליהם מלך:

בימיו פשע אדום וגו' - כי דוד הכרית כל זכר באדום (מלכים א י"א, ט"ז) ויתן בהם נציבים במקום מלך ופרעו לו מס וכן היו עושין כל מלכי יהודה נותנין הנציבים הטובים בעיניהם ומימיו של יהורם ואילך פשעו מתחת יד יהודה.

(ט) ויעבר יהורם עם-שריו וכל-הרכב עמו ויהי קם לילה ויך את-אדום הסובב אליו ואת שרי הרכב:

הסובב אליו - ויך אותו אדום הסובבים וסומכים לו לעזרו כי היה דרכם כשנוצחים במלחמה היו תופשים האנשים הגבורים ומביאים אותן עמהם שלא יתוספו על שונאיהם להיות לעזרה לאדום בני עמם וקם לילה פתאום והרגם ורבותינו פירשו הסובב אליו סמוכים לפניו.

(י) ויפשע אדום מתחת יד-יהודה עד היום הוה אז תפשע לבנה בעת ההיא מתחת ידו כי עזב את-יהוה אלהי אבתיו:

ויפשע אדום - והלא כבר נאמר למעלה בימיו פשע אדום (דברי הימים ב כ"א, ח') אלא כן דרך הפסוק לפי שהפסיק בנתיים פסוק אחד ורוצה לומר אז תפשע לבנה לכך סידרן מתחילה ואומר ויפשע אדום אז תפשע לבנה של יהודה היתה והיתה עומדת על גבול אדום כדכתיב בספר יהושע ויהי הערים מקצה למטה בני יהודה אל גבול אדום (יהושע ט"ו, כ"א) וכשראו שמרדו אדומיים מרדו אף הם בעת ההיא שיושבים על גבול אדום ועזרו לאדום וזהו אז תפשע לבנה. כי עזב את י"י אלהי אבותיו - מגיד מה גרם לו שמרדו בימיו יותר משא' מלכי יהודה שהיו לפניו.

(יא) גַם-הוּא עָשָׂה-בְּמוֹת בְּהָרֵי יְהוּדָה וַיִּזֶן אֶת-יִשְׁבִּי יְרוּשָׁלַם וַיִּדַּח אֶת-
יְהוּדָה:

ויזן - כל מי שעוזב ומימר יראת הקב"ה בעבודה זרה נופל ל' זנות שעשה דוגמ' אשה מזנה ומנאפת מאחרים ודומה כי זנה תזנה הארץ (הושע א', ב') וזנו אחרי אלהי נכר וגו' (דברים ל"א, ט"ז).

(יב) {פ} וַיָּבֹא אֵלָיו מִכְתָּב מֵאֲלֵיהֶוּ הַנְּבִיא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי דָוִיד אֲבִיךָ תַּחַת אֲשֶׁר לֹא-הִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵי יְהוֹשָׁפָט אֲבִיךָ וּבְדַרְכֵי אֲסָא מֶלֶךְ-יְהוּדָה:

ויבא אליו מכתב מאליהו - לאחר שעלה לשמים בא לו כתב זה של נבואה זו.

(יג) וַיִּתֵּן בְּרֶךְ מֶלְכִי יִשְׂרָאֵל וַתִּזְנֶה אֶת-יְהוּדָה וְאֶת-יִשְׁבִּי יְרוּשָׁלַם כַּהֲזֹנוֹת בֵּית אַחֲזָב וְגַם אֶת-אַחִיךָ בֵּית-אֲבִיךָ הַטּוֹבִים מִמֶּךָ הֲרַגְתָּ: (יד) הִנֵּה יְ-הוָה נִגְף מִנֶּפֶחַ גְּדוּלָּה בַעֲמֹךָ וּבְבִנְיָךָ וּבְנָשֶׁיךָ וּבְכָל-רְכוּשֶׁךָ: (טו) וְאַתָּה בְּחָלָיִים רַבִּים בְּמַחֲלָה מַעֲיָךְ עַד-יֵצְאוּ מֵעִיךָ מִן-הַחֲלִי יָמִים עַל-יָמִים: (טז) וַיַּעַר יְ-הוָה עַל-יְהוֹרָם אֶת רוּחַ הַפְּלִשְׁתִּים וְהָעַרְבִים אֲשֶׁר עַל-יַד כּוּשִׁים: (יז) וַיַּעֲלוּ בִיהוּדָה וַיִּבְקְעוּהָ וַיִּשְׁבּוּ אֶת כָּל-הָרְכוּשׁ הַנִּמְצָא לְבֵית-הַמֶּלֶךְ וְגַם-בָּנָיו וְנָשָׁיו וְלֹא נִשְׁאַר-לוֹ בֶּן כִּי אִם-יְהוֹאָחָז קָטָן בָּנָיו:

ויבקעוה - כמו נעלה ביהודה ונקיצנה ונבקיענה (ישעיהו ז', ו'), וכן להבקיע אל מלך אדום (מלכים ב ג', כ"ו).

(יח) וְאַחֲרֵי כָל-זֹאת נִגְפּוּ יְ-הוָה | בְּמַעֲוֵי לְחָלִי לְאִין מִרְפָּא: (יט) וַיְהִי לְיָמִים | מֵיָמִים וְכַעַת צִאת הַקֶּץ לְיָמִים | שָׁנִים יֵצְאוּ מַעֲוֵי עִם-חָלָיו וַיָּמָת בְּתַחֲלָאִים רָעִים וְלֹא-עָשׂוּ לוֹ עֲמֹ שְׂרָפָה כִּשְׂרָפָת אֲבֹתָיו:

וכעת צאת הקץ - אותו קץ שאמר לו הנביא. ולא עשו לו עמו שרפה - אע"פ שהיה צריך לאותו שרפה לפי שחלה בחליים רעים ובשרו מסריח לא חפץ הקב"ה בכבודו שיעשו לו שרפה וגם לא נקבר בקברות המלכי.

(כ) בֶּן-שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם הָיָה בְּמָלְכוֹ וַיִּשְׁמוּנָה שָׁנִים מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וַיִּלָּךְ בְּלֹא חֲמֹדָה וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּעִיר דָּוִיד וְלֹא בְּקִבְרוֹת הַמְּלָכִים:

בלא חמדה - פתרון כל ימיו היה ברעה ובתחלואים ועליו נתקיים ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו' (דברים ל', ט"ו), וגם קצר ימים ושבע רוגז (איוב י"ד, א').

יום שני // י"ח אלול // יום-הולדת שני-המאורות

הומש - שני פרשת נצבים-וילך

(פרק ל') (א) {רביעי / שני במחבורות} {ס} והיה כי-יבאו עליך כל-הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל-לבבך בכל-הגוים אשר הדיחך, יהיה אלהיך שמה:

ויהי ארי ייתון עליך כל פתגמי האלון ברקן ולוטין דיהבית קדמך ותתיב ללבך בכל עממיא דאגלך וי אלהך לתמן.
(ב) ושבת עד-יהוה אלהיך ושמעת בקלו בכל אשר-אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל-לבבך ובכל-נפשך:

ותתוב לדחלתא דיי אלהך ותקביל למימריה ככל דאנא מפקיד לך יומא דין אתה ובנה בכל לבך ובכל נפשך.
(ג) ושב יהוה אלהיך את-שבותך ורחמך ושב וקבעך מכל-העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה:

ותתיב וי אלהך ית גלותך וירחם עליך ותתוב ויכשנה מכל עממיא דבדרך וי אלהך לתמן.

ושב י"י את שבותך - ושב - כמו, ושבתני את שבות בני עמון (ירמיהו מ"ט, ו'), וזהו פשוט. היה לו לכתוב, והשיב את שבותך. רבותינו למדו מכאן: ששכינה בגלות, כביכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלים הכתיב הגאולה לעצמו שהוא יושב עמהם. ועוד יש לומר: שגדול קיבוץ גליות ובקושי, כאילו הוא עצמו צריך להיות אוחז בידו ממש, איש איש ממקומו, כעניין שנאמר: ואתם תלוקטו לאחד אחד מבני ישראל (ישעיהו כ"ז, י"ב). ואף בגליות שאר אומות מצינו כן, ושבתני שבות בני עמון (ירמיהו מ"ט, ו').

(ד) אם-יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבעך יהוה אלהיך ומשם יקחך:

אם יהוין גלותך בספי שמיא מתמן ויכשנה וי אלהך ומתמן יקרבנה.

(ה) והביאך יהוה אלהיך אל-הארץ אשר-ירשו אבותיך וירשתה והיטבת והרבך מאבותיך:

ויגילנה וי אלהך לארעא דיריתו אבהתך ותירמה ויטיב לך ויסגינה מאבהתך.

(ו) ומל יהוה אלהיך את-לבבך ואת-לבב זרעך לאהבה את-יהוה אלהיך בכל-לבבך ובכל-נפשך למען חייך:

ויגדי וי אלהך ית מפשות לבך וית מפשות לבא דבנה למרחם ית וי אלהך בכל לבך ובכל נפשך בדיל חייך.

תהלים - פרקים פ"ה-פ"ט, נ"ב-נ"ד

מילה באלול

"וּמַל הוּי' אֱלֹהֶיךָ אֶת לִבְכָּךְ וְאֶת לִבְבּ זֶרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת הוּי' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְכָּךְ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן תֵּייךְ". זהו פסוק אלוּלִי במיוחד: יש בו את אחד מראשי התבות הידועים של אלול - "אֶת לִבְכָּךְ וְאֶת לִבְבּ". בנוסף, יש בו בדיוק 67 אותיות, כגימטריא של אלול. מספר המלים בפסוק הוא 18, רמז מובהק לתאריך חי אלול, היום שמעניק חיות לאלול, על ידי הנשמות המיוחדות של המהר"ל מפראג (שהסתלק בתאריך זה), מורנו הבעל שם טוב ואדמו"ר הזקן שנולדו ביום זה. מילת הלב היא הסרת הערלה המכסה על הלב, הבדלה גמורה מהרע. הבעל שם טוב לימד שבכל תהליך מתוקן בנפש יש שלשה שלבים, הכנעה, הבדלה, המתקה. אם כן, לפני שזוכים להבדלה של מילת הלב, אנו מרגישים בעיקר את ההכנעה. ואם ההבדלה של מילת הלב שייכת לחודש אלול, הרי ההכנעה שייכת לחודש אב, חודש אב שבו הרגשנו את התקיימות התוכחה שקראנו עליה בפרשה הקודמת (כי תבוא). אחרי התוכחה מגיעה "פרשת התשובה" שבתוכה כתוב הפסוק שלנו על מילת הלב. והתכלית היא בחודש תשרי, שבו נשלמים ימי הסליחה ומגיעים ימי השמחה, בהמתקה גמורה. אז אפשר להתחיל מבראשית - אותיות אב תשרי.

תניא - אגרת הקדש ט"ו

אך צריך להקדים מה ששמעתי ממורי ע"ה ע"פ ואנכי עפר ואפר שאמר אברהם אבינו ע"ה על הארת נשמתו המאירה בגופו מאור חסד עליון והיא מדתו מדת אהבה רבה (נ"א שבה הי') שהיה אוהב את הקב"ה אהבה גדולה ועליונה כ"כ עד שנעשה מרכבה להקב"ה וסד"א שבחי' חסד ואהבה שלמעלה בספירות העליונות היא מעין וסוג מהות מדת אהבה רבה של א"א ע"ה רק שהיא גדולה ונפלאה ממנה למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית כנודע ממדות העליונות שאין להם [נ"א קץ] סוף ותכלית מצד עצמן כי אור א"ס ב"ה מאיר ומלוכש בתוכם ממש ואיהו וגרמוהי חד. משא"כ בנשמת האדם המלוכשת בחומר שיש למדותיה קץ וגבול. אבל מ"מ סד"א שמדותיה הן מעין וסוג מדות העליונות ולז"א ואנכי עפר ואפר דכמו שהאפר הוא מהותו ועצמותו של העץ הנשרף שהיה מורכב מד' יסודות ארמ"ע וג' יסודות אמ"ר חלפו והלכו להם וכלו בעשן המתהווה מהרכבתן כנודע ויסוד הד' שהיה בעץ שהוא העפר שבו היורד למטה ואין האש שולטת בו הוא הנשאר קיים והוא האפר והנה כל מהות העץ וממשו וחומר וצורתו באורך ורוחב ועובי שהיה נראה לעין קודם שנשרף עיקרו היה מיסוד העפר שבו רק שאמ"ר כלולים בו כי העפר הוא חומרי יותר מכולן ויש לו אורך ורוחב ועובי משא"כ באש ורוח וגם המים הם מעט מזעיר בעין וכל ארכו ורחבו ועוביו הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר שהוא האפר הנשאר אחרי שנפרדו ממנו אמ"ר והנה כמו שהאפר אין לו דמיון וערך אל מהות העץ הגדול באורך ורוחב ועובי קודם שנשרף לא בכמותו ולא באיכותו אף שהוא [הוא] מהותו

ועצמותו וממנו נתהווה כך עד"מ אמר אאע"ה על מדרתו מדת החסד והאהבה המאירה בו ומלובשת בגופו דאף שהיא [היא] מדרת האהבה וחסד העליון שבאצילות המאיר בנשמתו שהיתה מרכבה עליונה אעפ"כ ברדתה למטה להתלבש בגופו ע"י השתלשלות העולמות ממדרגה למדרגה על ידי צמצומים רבים אין דמיון וערך מהות אור האהבה המאיר בו אל מהות אור אהבה וחסד עליון שבאצילות אלא כערך ודמיון מהות העפר שנעשה אפר אל מהותו ואיכותו כשהיה עץ נחמד למראה וטוב למאכל עד"מ ויותר מזה להבדיל באלפים הבדלות רק שדברה תורה כלשון בני אדם במשל ומליצה:

לוח היום-יום

י"ח אלול

לששי עולה הבעל קורא, ומעצמו.

יום הולדת את הבעל שם טוב בשנת תנ"ח. יום שנתגלה אליו מורו ורבו הקדוש - תפ"ד. יום שנתגלה הבעל שם טוב - תצ"ד. יום הולדת את רבינו הזקן - תק"ה. תוכן תורת הבעל שם טוב בשבת פרשת תבוא ח"י אלול תרנ"ב אחר קבלת שבת, "והיה כי תבוא אל הארץ" וגו'. ארץ לשון 'מרוצה' ולשון 'רצון' כדאיתא במדרש. אז דו וועסט צוקומען צום רצון וואס איז א מתנה מלמעלה און בירושה בכל אחד מישראל, איז די עבודה דארף זיין "וישבת", אראפטראגען אין התישבות, "ולקחת גו' ושמת בטנא", ממשיך זיין אורות בכלים, "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך", א איד דארף וויסען אז ער גייט פון איין ארט אין דעם אנדערען, איז ניט ער גייט אליין נאר מ'פירט איהם מלמעלה, און די כוונה איז "לשכן שמו שם", אויף מפרסם זיין אלקות אין דעם ארט וואו ער איז. אחר תפילת ערבית חזר עוד הפעם תורה הקודמת והוסיף, "והיה כי תבוא גו' בכדי דו זאלסט צוקומען צום רצון כו', איז דאס דורך דעם אז "והלכת אל המקום גו' לשכן שמו שם", זאלסט זיך מוסר נפש זיין אויף מפרסם זיין דארטען אלקות, מיט וואס איז מען מפרסם אלקות, מיט א ברכה און א פסוק תהלים.

תרגום: תוכן תורת הבעל שם טוב בשבת פרשת תבוא ח"י אלול תרנ"ב אחר קבלת שבת: "והיה כי תבוא אל הארץ" וגו'. ארץ לשון 'מרוצה' ולשון 'רצון' כדאיתא במדרש. כשאתה תבוא לרצון שהוא מתנה מלמעלה ובירושה בכל אחד מישראל, אזי העבודה צריכה להיות "וישבת", להורידה בהתישבות, "ולקחת גו' ושמת בטנא", להמשיך אורות בכלים, "והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך", יהודי צריך לדעת כשהוא הולך ממקום אחד לשני, הוא אינו הולך לבד אלא מוליכים אותו מלמעלה, והכוונה היא "לשכן שמו שם", שיפרסם אלקות במקום בו הוא נמצא.

אחר תפילת ערבית חזר עוד הפעם תורה הקודמת והוסיף: "והיה כי תבוא גו', בכדי שתבוא לרצון כו', זהו על ידי "והלכת אל המקום גו' לשכן שמו שם", שתמסור את נפשך לפרסם שם אלקות, במה מפרסמים אלקות, עם ברכה ופסוק תהלים.

נ"ך יומי - דברי-הימים-ב פרק כ"ב

(א) וַיִּמְלִיכוּ יוֹשִׁבֵי יְרוּשָׁלַם אֶת-אַחֲזִיָּהוּ בֶּנּוּ הַקָּטָן תַּחְתָּיו כִּי כָל-הָרָאשִׁים הָרַג הַגִּדּוֹד הָבֵא בְּעָרְבִים לַמַּחֲנֶה וַיִּמְלֹךְ אַחֲזִיָּהוּ בֶן-יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה: (ב)
(פ) בֶּן-אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אַחֲזִיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וּשְׁנָה אַחַת מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲתַלְיָהוּ בַת-עֲמָרִי:

בן ארבעים ושתים - ובמלכים הוא אומר בן עשרים ושתים (מלכים ב ח', כ"ו), הא כיצד לפי זה היה הבן גדול מאביו ב' שנים אלא ב' שנים קודם שנולד יהורם אביו נגזרה גזירה זו על בית דוד שתכלה עם בית אחאב וכן הוא אומר ומאלהים היתה תבוס' אחזיה וגו' (דברי הימים ב כ"ב, ז') וביום שנשא אסא את בת עמרי ליהושפט בנו נגזרה גזירה זו כך שנויה בסדר עול' ובתוספתא דסוטה אך בכל המקראות לא מצינו שנשא יהושפט בת עמרי אך מצאתי ויתחתן לאחאב (דברי הימים ב י"ח, א') ושמה זו היא אחותו שנשא ובשנת ל"א לאסא נשאה שנא' ובשנת ל"א לאסא מלך עמרי (מלכים א ט"ז, כ"ז), וכשנשא אסא את בתו ליהושפט בנו שנתעלה עמרי והרגו תבני צא וחשוב משנת ל"ג לאסא עד שמלך אחזיהו ותמצא מ"ב שנה ועוד כתוב אחד אומר, בשנת שתיים עשרה ליורם בן אחאב מלך אחזיהו בן יהורם (מלכים ב ח', כ"ה) וכתוב א' אומר, ובשנת אחת עשרה ליורם מלך אחזיהו (מלכים ב ט', כ"ט). על כרחינו יהורם אביו לא מת אלא בשנת שתיים עשרה ליורם בן אחאב שהרי כתיב, בשנת חמש ליורם בן אחאב מלך (מלכים ב ח', ט"ז) יהורם בן יהושפט (מלכים ב ח', ט"ז) וח' שנים מלך ומה שאמר שוב בשנת אחת עשרה ליורם (מלכים ב ט', כ"ט) לפי שמלך בחיי אביו שנה אחת לפי שהיה אביו נגוע בתחלויים קשים כמ"ש, ואחרי כל זאת נגפו י"י וגו' (דברי הימים ב כ"א, י"ח), וימליכו יושבי ירושלם את אחזיהו בנו הקטן (דברי הימים ב כ"ב, א') שנה אחת בחיי אביו וזהו דכתיב בשנת אחת עשרה ליורם (מלכים ב ט', כ"ט) ומה שאמר בשנת שתיים עשרה ליורם (מלכים ב ח', כ"ה) לאחר שמת אביו אז היה שתיים עשרה ליורם.

(ג) גַּם-הָיָה הַלֵךְ בְּדַרְכֵי בֵּית אַחְאָב כִּי אִמּוֹ הִיטָה יוֹעֲצָתוֹ לְהַרְשִׁיעַ: (ד) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ הָיָה כְּבֵית אַחְאָב כִּי-הָמָּה הָיוּ-לוֹ יוֹעֲצִים אַחֲרֵי מוֹת אָבִיו לְמַשְׁחִית לוֹ: (ה) גַּם בְּעֲצָתָם הָלַךְ וַיִּלְךְ אֶת-יְהוֹרָם בֶּן-אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְמַלְחָמָה עַל-חֲזָאֵל מֶלֶךְ-אַרָם בְּרָמּוֹת גִּלְעָד וַיָּכּוּ הָרָמִים אֶת-יְהוֹרָם:

ויכו הרמים - כמו הארמים הרבה מקומות חסר אל"ף כגון לעמשא תומרו ופעמים האל"ף נוספת בתיבה כגון איתן האזרחי (תהלים פ"ט, א'), כמו הזרחי ואל"ף של ואחותי באזניכם (איוב י"ג, י"ז).

(ו) וַיָּשָׁב לְהַתְּרַפָּא בִּירוּשָׁלַם כִּי הַמָּכִים אֲשֶׁר הִכּוּ בְרָמָה בְּהַלְחֲמוֹ אֶת-חֲזָאֵל מֶלֶךְ אַרָם וַעֲזָרְיָהוּ בֶן-יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרְדוּ לְרֹאוֹת אֶת-יְהוֹרָם בֶּן-אַחְאָב בִּירוּשָׁלַם כִּי-חָלָה הוּא:

כי המכים אשר הכוהו - פתרון מן המכים וכן ועזריהו בן יהורם - זה אחזיהו וכן הוא אומר ואחזיהו מלך יהודה ירד לראות את יורם (מלכים ב ט', ט"ז).

(ז) וּמֵאֵלֹהִים הָיְתָה תְּבוּסַת אַחֲזִיָּהּ לָבוֹא אֶל־יֹרֶם וּבָבֹאוּ יֵצֵא עִם־יְהוֹרֶם אֶל־יְהוּא בֶן־נִמְשִׁי אֲשֶׁר מָשַׁחוּ יְהוָה לְהַכְרִית אֶת־בֵּית אַחָאב: תְּבוּסַת - פתרון עירבוב כמו מתבוססת בדמיך (יחזקאל ט"ז, כ"ב).

(ח) וַיְהִי כִּהְשַׁפֵּט יְהוּא עִם־בֵּית אַחָאב וַיִּמָּצֵא אֶת־שָׁרֵי יְהוּדָה וּבְנֵי אָחִי אַחֲזִיָּהּ מְשֻׁרְתִּים לְאַחֲזִיָּהּ וַיַּהַרְגֵם:

ובני אחי אחזיהו - ומה שלא נאמר ואחי אחזיהו לפי שנהרגו בימי יהורם אביהם כדכתיב לעיל ויעלו ביהודה ויבקעוה ולא נשאר בן כי אם אחזיהו קטן בנו (דברי הימים ב כ"א, י"ז).

(ט) וַיִּבְקֹשׂ אֶת־אַחֲזִיָּהּ וַיִּלְכְּדוּהָ וְהוּא מֵתַחַבָּא בְּשִׁמְרוֹן וַיָּבֵאוּהָ אֶל־יְהוּא וַיִּמְיֹתָהּ וַיִּקְבְּרוּהָ כִּי אָמְרוּ בֶן־יְהוֹשָׁפָט הוּא אֲשֶׁר־דָּרַשׁ אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבָבוֹ וַאֲנִי לְבֵית אַחֲזִיָּהּ לְעֶזֶר כָּח לְמַמְלָכָה: (י) וַעֲתַלְיָהוּ אִם אַחֲזִיָּהּ רָאִתָּה כִּי מֵת בָּנָה וַתִּקֶּם וַתַּדְבֵּר אֶת־כָּל־זֶרַע הַמַּמְלָכָה לְבֵית יְהוּדָה:

ותקם ותדבר - לשון דבר ובמלכים כתיב ותאבד (מלכים ב י"א, א') ועל הדור הזה אמר דוד, למנצח על השמינית (תהלים י"ב, א') שראה ברוח הקודש שבדור שמיני יהרג כל זרעו על ידי עתליהו שהרי משלמה עד כאן שמנה דורות והתפלל שישתייר זרעו לזכרון ואומר, הושיעה י"י כי גמר חסיד וגומר (תהלים י"ב, ב') ובמלכים אומר, שעל ידי סם המות הרגתם שהרי כתיב שם ותגנוב אותו מתוך בני המלך הממותים (מלכים ב י"א, ב') וקרינן המומתי' ויש אם למקרא ויש אם למסור' המומתי' משמע שכבר מתו ואם למסורת הממותים שמתים והולכים על ידי יסורים ל' הוה ולא לאלתר וזהו מיתת כישוף וסם המות שלא מתים לאלתר הולכים ומדוכים בתחלואים ושוב מתים ודוגמא ממותי תחלואי רעב (ירמיהו י"ד, י"ח) כי גם הם אינם מתים לאלתר.

(יא) וַתִּקַּח יְהוֹשֻׁבֶעֶת בַּת־הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָשׁ בֶּן־אַחֲזִיָּהּ וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הַמּוֹמְתִים וַתִּתֵּן אֹתוֹ וְאֶת־מִינְקָתוֹ בַּחֲדָר הַמְטוֹת וַתִּסְתִּירָהּ יְהוֹשֻׁבֶעֶת בַּת־הַמֶּלֶךְ יְהוֹרָם אִשְׁתּוֹ יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן כִּי הָיָה הָיְתָה אַחֲזִיָּהּ מִפְּנֵי עַתַּלְיָהוּ וְלֹא הָמִיתָהּ:

בחדר המטות - תרגום באדרון בית ערסתא כלומר בעזרה בחדר שכיבת הכהנים ורבינו שלמה זצ"ל פי' בעליית בית קדש הקדשים כדכתיב במלכים, ויהי אתה בבית י"י מתחבא וגו' (מלכים ב י"א, ג') ועליו אמר דוד, כי יצפנני בסוכה וגו' (תהלים כ"ז, ה') וקורוהו חדר המטות (מלכים ב י"א, ב') על שם בין שדי ילין (שיר השירים א', י"ג) והוא שיסד הקליר (ר' אליעזר הקליר בזכרונות דיום א' דר"ה) אם פץ למטות נפץ חדר המטות לכפור יזכור חורבן הבית יכפר עליכם.

(יב) וַיְהִי אִתָּם בְּבֵית הָאֵל־לֵהִים מֵתַחַבָּא שֵׁשׁ עָשָׂר וַעֲתַלְיָה מַלְכֵת עַל־הָאָרֶץ:

יום שלישי // י"ט אלול

הומש - שלישי פרשת נצבים-וילך

(פרק ל') (ז) (חמישי / שלישי במחבורות) ונתן י-הוה א-להיך את כל-האלות האלה על-איביך ועל-שנאיך אשר רדפוך:

ויתן יי אלהיך ית כל לומיאי האלון על בעלי דבכה ועל שנאך דרדפוך.

(ח) ואתה תשוב ושמעת בקול י-הוה ועשית את-כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום:

ואת תשוב ותקביל למימרא דיי ותעביר ית כל פקודותי דאנא מפקיד לך יומא דין.

(ט) והתירך י-הוה א-להיך בכל מיעשה ירך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה פיו ישוב י-הוה לשוש עליך לטוב באשר-שש על-אבתך:

ויתרנך יי אלהיך בכל עובדי ירך בולדא דמעך ובולדא דבעירך ובאבא דארעך לטבא ארי יתוב יי למחדי עלך לטב כמא דחדי על אבהתך.

(י) כי תשמע בקול י-הוה א-להיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל-י-הוה א-להיך בכל לבבך ובכל נפשך:

ארי תקביל למימרא דיי אלהיך למטר פקודותי וקנמותי דכתיבין בספר אורייתא דדין ארי תשוב לדחלתא דיי אלהיך בכל לבך ובכל נפשך.

(יא) (וששי) {ס} כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא-נפלאה הוא ממך ולא רחקה הוא:

ארי תפקידתא דאנא מפקיד לך יומא דין לא מפרשא היא מנך ולא רחיקא היא.

לא נפלאה היא ממך - לא מכוסה היא ממך, כמו, כי יפלא (דברים י"ז, ח') - ארי יתכסי (תרגום ירושלמי דברים י"ז, ח'), ותרד פלאים (איכה א', ט') - ותרד במטמוניות, מכוסה חבושה בטמון (איוב מ', י"ג).

(יב) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה-לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה:

לא בשמיאי היא למימר מן יסק לנא לשמיאי ויסבה לנא וישמענא יתה ונעבדנה.

לא בשמים - שאילו היא בשמים, היתה צריך לעלות אחריה ללומדה.

(יג) ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר-לנו אל-עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה:

ולא מעברא לימא היא למימר מן יעבר לנא לעיבר ימא ויסבה לנא וישמענא יתה ונעבדנה.

(יד) כי-קרוב אליך הדבר מאד בפיה ובלבבך לעשותו:

ארי קריב לך פתגמא לחדא בפומך ובלבך למעבדיה.

כי קרוב אליך - התורה נתנה להם בכתב ובעל פה.

מצות הגאולה

"כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רִחֲקָה הוּא. לֹא בַשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיִמָּה וְיִקְחָהּ לָנוּ וְיִשְׁמְעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה. וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחָהּ לָנוּ וְיִשְׁמְעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה. כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ."

על איזו מצוה מדובר כאן? יש מפרשים שמדובר על התשובה שהוזכרה לפני כן, "ושבת עד ה' אלהיך", ויש מפרשים שמדובר על התורה כולה.

באחת השיחות של הרבי מליובאוויטש, הוא מסביר את הפסוקים "לא בשמים היא..." ולא מעבר לים היא" כמתייחסים אל הגאולה והמשיח. אל תחשבו שהגאולה רחוקה מאתנו ואיננה בידינו. אלא "עשו כל אשר ביכולתכם להביא משיח", כי הדבר תלוי בנו. אם כך, גם הביטוי "המצוה הזאת" מתייחס לגאולה, זו המצוה שלנו.

את המילים "בפיך ובלבבך לעשותו" מתאים להסביר לפי שלשת הפירושים: "בפיך" מתייחס בעיקר ללימוד התורה שמצוה לומר אותה בפה. "ובלבבך" מתייחס בעיקר לעבודת התשובה, שנעשית בכוונת הלב. "לעשותו" זו מצות הגאולה, התכלית.

תהלים - פרקים צ'-צ"ו, נ"ה-נ"ז

תניא - אגרת הקדש ט"ו

והנה כללות הי"ס שבנשמת האדם נודע לכל [בדרך כלל. בכ"י ליתא] שהמדות נחלקות בדרך כלל לז' מדות וכל פרטי המדות שבאדם באות מאחת מז' מדות אלו שהן שורש כל המדות וכללותן שהן מדת החסד להשפיע בלי גבול ומדת הגבורה לצמצם מלהשפיע כ"כ או שלא להשפיע [נ"א כל עיקר] כלל ומדת הרחמים לרחם על מי ששייך לשון רחמנות עליו והיא מדה ממוצעת בין גבורה לחסד שהיא להשפיע לכל גם למי שלא שייך לשון רחמנות עליו כלל מפני שאינו חסר כלום ואינו שרוי בצער כלל ולפי שהיא מדה ממוצעת נקראת תפארת כמו בגדי תפארת עד"מ שהוא בגד צבוע בגווני הרבה מעורבי' [בו בכ"י ליתא] בדרך שהוא תפארת ונוי. משא"כ בגד הצבוע בגוון אחד לא שייך בו לשון תפארת ואח"כ בבוא ההשפעה לידי מעשה דהיינו בשעת ההשפעה ממש צריך להתייעץ איך להשפיע בדרך שיוכל המקבל לקבל ההשפעה כגון שרוצה להשפיע דבר חכמה ללמדה לבנו אם יאמרנה לו כולה כמו שהיא

בשכלו לא יוכל הבן להבין ולקבל רק שצריך לסדר לו בסדר וענין אחר דבר דבור על אופניו מעט מעט ובחינת עצה זו נקראת נצח והוד שהן כליות יעצות וגם [נ"א והן] תרין ביעין המבשלים הזרע שהיא הטפה הנמשכת מהמוח דהיינו דבר חכמה ושכל הנמשך משכל האב שלא יומשך כמו שהוא שכל דק מאד במוחו ושכלו רק ישתנה קצת מדקות שכלו ויתהווה שכל שאינו דק כ"כ כדי שיוכל הבן לקבל במוחו והבנתו והוא ממש עד"מ כטפה היוורת מהמוח שהיא דקה מאד [מאד] ונעשית גסה וחומרית ממש בכליות ותרין ביעין וגם נ"ה נקרא שחקים ורחיים ששוחקים מן לצדיקים כמו הטוחן [חטים] ברחיים עד"מ שמפרר החטים לחלקים דקים מאד כך צריך האב להקטין השכל ודבר חכמה שרוצה להשפיע לבנו ולחלקם לחלקים רבים ולומר לו מעט מעט במועצות ודעת וגם בכלל בחינת נצח הוא לנצח ולעמוד נגד כל מונע ההשפעה והלימוד מבנו מבית ומחוץ. מבית היינו להתחזק נגד מדת הגבורה והצמצום שבאב עצמו שהיא מעוררת דינים ברצונו על בנו לומר שאינו ראוי לכך עדיין (בכ"י נרשם חסר) ובחי' יסוד היא עד"מ ההתקשרות שמקשר האב שכלו בשכל בנו בשעת לימודו עמו באהבה ורצון שרוצה שיבין בנו ובלעדי זה גם אם היה הבן שומע דבורים אלו עצמם מפי אביו [שמדבר בעדו ולומד לעצמו. בכ"י ק אדמו"ר בעל צ"צ נ"ע (בדרוש כי ידעתיו סעי' י"ג שהועתק שם לשון זה) ליתא תיבות אלו] לא היה מבין כ"כ כמו עכשיו שאביו מקשר שכלו אליו ומדבר עמו פא"פ באהבה וחשק שחושק מאד שיבין בנו וכל מה שהחשק והתענוג גדול כך ההשפעה והלימוד גדול שהבן יוכל לקבל יותר והאב משפיע יותר כי ע"י החשק והתענוג מתרבה ומתגדל שכלו בהרחבת הדעת להשפיע וללמד לבנו (וכמו עד"מ בגשמיות ממש רבוי הזרע הוא מרוב החשק והתענוג ועי"ז ממשיך הרבה מהמוח ולכן המשילו חכמי האמת לזיווג גשמי כמו שית'). והנה מדות אלו הן בחי' חיצוניות שבנפש ובתוכן מלוכשות מדות פנימיות שהן בחי' אהוי"ר כו' דהיינו עד"מ באב המשפיע לבנו מחמת אהבתו ומונע השפעתו מפחדו ויראתו שלא יבא לידי מכשול ח"ו. ומקור ושרש מדות אלו הפנימיות והחיצוניות הוא מחב"ד שבנפשו כי לפי שכל האדם כך הן מדותיו כנראה בחוש שהקטן שהחב"ד שלו הן בבחי' קטנות כך כל מדותיו הן בדברים קטני הערך וגם בגדולים לפי שכלו יהולל איש כי לפי רוב חכמתו כך הוא רוב אהבתו וחסדו וכן שאר כל מדותיו פנימיות וחיצוניות מקורן הוא מחב"ד שבו והעיקר הוא הדעת שבו הנמשך מבחי' החו"ב שבו כנראה בחוש כי לפי שינוי דעות בני אדם זה מזה כך הוא שינוי מדותיהם.

לוח היום-יום

י"ט אלול

רבינו הזקן זייענדיג נאך אין וויטעבסק, האט ער אמאל געזאגט א תורה אויפ'ן פסוק "אתם נצבים" גו', און האט געטייטשט "מחוטב עצך" לשון 'עצה', מ'דארף אויסהאקען די "רבות מחשבות בלב איש", "שואב מימין" אויסשעפען די מים וואס "מצמיחים כל מיני תענוג".

תרגום: רבינו הזקן בהיותו עדיין בוויטבסק, אמר פעם תורה על הפסוק "אתם נצבים" גו', ותירגם "מחוטב עצך" לשון 'עצה', צריכים לעקור את ה"רבות מחשבות בלב איש", "שואב מימין" לשאוב את המים ש"מצמיחים כל מיני תענוג".

נ"ך יומי - דברי הימים - ב פרק כ"ג

(א) {פ} וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבַעִית הַתְּחִלָּה וַיִּקַּח אֶת־שְׂרֵי הַמָּאוֹת לַעֲזֹרָהוּ בֶן־יִרְחָם וְלִישְׁמַעְיָאל בֶּן־יְהוֹחָנָן וְלַעֲזַרְיָהוּ בֶן־עֹבֶד וְאֶת־מַעֲשִׂיָהוּ בֶן־עֲדִיָּהוּ וְאֶת־אֶלִישֶׁפֶט בֶּן־זָכְרִי עֶמּוּ בְּבֵרִית: (ב) וַיִּסְבּוּ בִיהוּדָה וַיִּקְבְּצוּ אֶת־הַלְוִיִּם מִכָּל־עָרֵי יְהוּדָה וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־יְרוּשָׁלָּם: (ג) וַיְכַרֵּת כָּל־הַקֹּהֵל בְּרִית בְּבֵית הָאֱלֹהִים עִם־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה בֶן־הַמֶּלֶךְ יִמְלֹךְ כְּאִשֶּׁר הִכָּר יְהוָה עַל־בְּנֵי דָוִד:

ויכרות כל הקהל ברית בבית האלהים עם המלך - שיהיו לעזרתו.

(ד) זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ הַשְּׁלֵשִׁית מִכֶּם בְּאֵי הַשָּׁבֹת לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם לַעֲשֹׂרֵי הַסָּפִים:

באי השבת - וגם יוצאי השבת כדכתיב בסמוך ויקחו איש את אנשיו באי השבת עם יוצאי השבת (דברי הימים ב כ"ג, ח') המשמרות היו מתחדשות בשבת כהונה ולויה אחת יוצאה ואחת נכנסה ואז עכב יהוידע שם משמר היוצא עם משמר הנכנס וחלקן לשלשה חלקי'.

(ה) וְהַשְּׁלִשִׁית בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְהַשְּׁלִשִׁית בְּשַׁעַר הַיְסוּד וְכָל־הָעָם בְּחֻצוֹת בֵּית יְהוָה:

והשלשית בבית המלך - לשמור שלא יקבצו עליו להרוג אותו. והשלישית - היא השנית. בשער היסוד - ובמלכים כתיב ובשער סור (מלכים ב י"א, ו') וביומא ירושלמי מפורש ז' שמות היו לו לשער היסוד סור על שם שהיו מטהרים שם את המצורעים על כהן ידם ועל שם סורו טמא קראו למו (איכה ד', ט"ו).

(ו) וְאֶל־יָבֹא בֵּית־יְהוָה כִּי אִם־הַכֹּהֲנִים וְהַמְשָׁרְתִּים לְלִוִּים הֵמָּה יָבֹאוּ כִּי־קָדַשׁ הֵמָּה וְכָל־הָעָם יִשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶת יְהוָה: וכל העם ישמרו - שלא יבואו בית י"י.

(ז) וְהָקִיפוּ הַלְוִיִּם אֶת-הַמֶּלֶךְ סָבִיב אִישׁ וּכְלָיו בְּיָדוֹ וְהָבֹא אֶל-הַבַּיִת יוֹמָת וְהָיוּ אֶת-הַמֶּלֶךְ בָּבֹאוֹ וּבִצְאָתוֹ:
וּכְלָיו בִּידוֹ - כְּלִי מִלַּחֲמָתוֹ בִּידוֹ.

(ח) וַיַּעֲשׂוּ הַלְוִיִּם וְכָל-יְהוּדָה כְּכָל אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיִּקְחוּ אִישׁ אֶת-אֲנָשָׁיו בְּאֵי הַשִּׁבְתָּ עִם יוֹצְאֵי הַשִּׁבְתָּ כִּי לֹא פָטַר יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת-הַמַּחֲלָקוֹת:

באי השבת עם יוצאי השבת כי לא פטר - אותן מחלקות היוצאי' ללכת לבית' אלא עכבם שם עם הבאים דוגמא בלשכות פטורים (דברי הימים א ט', ל"ג) כלומר פטורים היו מכל מלאכה שבעזרה כי אם לשמור הלשכות כי יומם ולילה חובה עליהם במלאכה לשמור העזרות והלשכות לפיכך היו פטורים מכל שאר מלאכת העזרה.

(ט) וַיִּתֵּן יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן לְשָׂרֵי הַמַּאֲוֹת אֶת-הַחֲנִיתִים וְאֶת-הַמִּגְנֹת וְאֶת-הַשְּׁלֵטִים אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹהִים: (י) וַיַּעֲמֵד אֶת-כָּל-הָעָם וְאִישׁ שְׁלָחוֹ בְּיָדוֹ מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית עַד-כֶּתֶף הַבַּיִת הַשְּׂמָאלִית לַמִּזְבֵּחַ וּלְבַיִת עַל-הַמֶּלֶךְ סָבִיב:

ואיש שלחו בידו - כלי זיינו כמו ובעד השלח (יואל ב', ח') דיואל.

(יא) וַיּוֹצִיאוּ אֶת-בֶּן-הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנוּ עָלָיו אֶת-הַנֶּזֶר וְאֶת-הָעֲדוּת וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ וַיִּמְשְׁחֻהוּ יְהוֹיָדָע וּבָנָיו וַיֹּאמְרוּ יַחֲי הַמֶּלֶךְ:

את הנזר - היא העטרה שלקח דוד מרבת בני עמון כדכתיב ויקח דוד עטרת מלכם ותהי על ראש דוד (דברי הימים א כ', ב'), ומשם והלאה היו מלכי יהודה מניחים אותה הנזר על ראשם. ואת העדות - זה ספר תורה וכן הוא אומר, וקרא בו כל ימי חייו (דברים י"ז, י"ט) ורבותינו אמרו הנזר זה העדות שכל הראוי למלכות הולמתו ושאינו ראוי למלכות אינה הולמתו.

(יב) {ס} וַתִּשְׁמַע עֲתָלְיָהוּ אֶת-קוֹל הָעָם הֹרְצִים וְהַמְהַלְלִים אֶת-הַמֶּלֶךְ וַתָּבוֹא אֶל-הָעָם בֵּית יְ-הוָה: (יג) וַתֵּרָא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ עוֹמֵד עַל-עַמּוּדוֹ בַּמִּבֹּא וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצִצְרוֹת עַל-הַמֶּלֶךְ וְכָל-עַם הָאָרֶץ שֹׂמֵחַ וְתוֹקֵעַ בַּחֲצִצְרוֹת וְהַמְשׁוֹרְרִים בְּכָלִי הַשִּׁיר וּמוֹדִיעִים לְהַלֵּל וַתִּקְרַע עֲתָלְיָהוּ אֶת-בִּגְדֶיהָ וַתֹּאמֶר קִשָּׁר קִשָּׁר:

עומד על עמודו - כדאמר, ויעמוד המלך על העמוד כי עשה שלמה כיור נחשת וגו' ויעמד עליו ויברך על ברכיו (דברי הימים ב ו', י"ג) ועד היום מנהג כשמועדים יחד עומד המלך או הדוכס במקום גבוה כדי שיוכלו לראותו לשמוע את דברו. קשר קשר - מרד מרד.

(יד) {וַיֹּצֵא יְהוֹדָע הַכֹּהֵן אֶת־שָׂרֵי הַמָּאוֹת| פְּקוּדֵי הַחֵיל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוֹצִיאוּהָ אֶל־מִבֵּית הַשְּׁדֵרוֹת וְהִבָּא אַחֲרֶיהָ יוֹמֶת בַּחֲרָב כִּי אָמַר הַכֹּהֵן לֹא תִמְיתוּהָ בֵּית יְיָ הִנֵּה:

השדרות - פירש רש"י (רש"י מלכים ב י"א, ב'), מקום מבוא המלך מביתו לבית י"י. לא ידעתי מה לשון שדרות. ויונתן תרגם סידריא. והבא אחריה יומת - אל תניחיה לצאת דרך מוצא העזרה אל העיר פן תמצא עוזרים מתחברים אליה. והבא אחריה - לעזרה. יומת - המיתוהו.

(טו) וַיִּשְׁימוּ לָהּ יָדַיִם וַתָּבֹא אֶל־מְבֹא שַׁעַר־הַסּוּסִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּמְיתוּהָ שָׁם:

וישימו לה ידיים - מקום לנוס.

(טז) {וַיִּכְרַת יְהוֹדָע בְּרִית בֵּינוֹ וּבֵין כָּל־הָעָם וּבֵין הַמֶּלֶךְ לַהֲיוֹת לָעַם לִי־הוּהָ:

ברית בינו ובין כל העם ובין המלך - שיהו כולם המלך והעם אחרי י"י.

(יז) וַיָּבֹאוּ כָל־הָעָם בֵּית־הַבַּעַל וַיִּתְּצוּהוּ וְאֶת־מִזְבְּחָתּוֹ וְאֶת־צִלְמֹיו שִׁבְּרוּ וְאֶת מַתָּן כֹּהֵן הַבַּעַל הָרְגוּ לִפְנֵי הַמִּזְבְּחוֹת: (יח) וַיֵּשֶׁם יְהוֹדָע פְּקֻדֹת בֵּית יְיָ הוּהָ בְּיַד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֲשֶׁר חָלַק דָּוִיד עַל־בֵּית יְיָ הוּהָ לַהֲעֵלוֹת עֹלוֹת יְיָ הוּהָ כַּפְתּוֹב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה בְּשִׁמְחָה וּבְשִׁיר עַל יְדֵי דָוִיד:

פקדות - ממונים על זה להעלו' עולות וכל האמור בפרשה דוגמ' וישמע פשחור וגו' והוא פקיד נגיד בית י"י (ירמיהו כ', א').

(יט) וַיַּעֲמֵד הַשּׁוֹעֲרִים עַל־שַׁעְרֵי בֵּית יְיָ הוּהָ וְלֹא־יָבֹא טָמֵא לְכָל־דָּבָר: ולא יבא טמא לכל דבר - אף היו פקידים שלא יניחו ליכנס בעזרה שום טמא משום צורך כל דבר.

(כ) וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמָּאוֹת וְאֶת־הָאֲדִירִים וְאֶת־הַמּוֹשְׁלִים בָּעָם וְאֵתָּא כָל־עַם הָאָרֶץ וַיֹּרֶד אֶת־הַמֶּלֶךְ מִבֵּית יְיָ הוּהָ וַיָּבֹאוּ בְּתוֹךְ־שַׁעַר הָעֵלְיוֹן בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיּוֹשִׁיבוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ עַל כִּסֵּא הַמַּמְלָכָה: (כא) וַיִּשְׁמְחוּ כָל־עַם־הָאָרֶץ וְהָעִיר שִׁקְטָה וְאֶת־עֵת־לֵילָהּ הִמִּיתוּ בַּחֲרָב:

יום רביעי // כ' אלול

הומש - רביעי פרשת נצבים-וילך

(טו) {שביעי ומפטיר / רביעי במחוברות} {ס} רֹאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמָּוֶת וְאֶת־הָרָע:

חזי דיהבית קדמך יומא דין ית חיי וית טבתא וית מותא וית בשתא.

החיים והמות והטוב והרע - זה תלוי בזה, אם תעשה טוב הרי לך חיים, ואם תעשה רע הרי לך מות. והכתוב מפרש והולך היאך:

(טז) אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצוּךְ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיִּית וּרְבִית וּבְרָכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

דאנא מפקיד לך יומא דין למרחם ית יי אלהך למקד באורחן דתקנן קדמוהי ולמפטר פקודוהי וקדמוהי ודינוהי ותיחי ותסגי ויברכך יי אלהך בארעא דאת עליל לתמן למירתה.

אשר אנכי מצוך היום לאהבה - הרי הטוב, ובו תלוי, וחיית ורבית - הרי החיים.

(יז) וְאִם־יִפְנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדְחִית וְהִשְׁתַּחֲוִית לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעִבַּדְתָּם:

ואם יתפני לבך ולא תקביל ותמעז ותסגוד למענות עממיא ותפלחנין.

ואם יפנה לבבך - הרי הרע.

(יח) הִגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֶבֶר תֵּאבְדוּן לֹא־תֵאָרִיכּוּ יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

חויית לכון יומא דין ארי מיבד תיבדון לא תירכון יומין על ארעא דאת עבר ית וידנא למיעל לתמן למירתה.

כי אבד תאבדון - הרי המות.

(יט) הֶעֱלֵתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה וּבִבְחָרְתָּ בַחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתָּה וְזֶרְעֶךָ:

אסהידית בכון יומא דין ית שמאי וית ארעא חיי ומותא ויהבית קדמך ברכן ולוטין ותתרגי בחיי בדיל דתיחי את ובך.

העידותי בכם את השמים וגו' - שהן קיימין לעולם, וכאשר תקרא אתכם הרעה, יהו עדיי שאני התריתי בכם בכל זאת. דבר אחר, העידותי בכם את השמים ואת הארץ - אמר להם הקב"ה לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם, שמא שינו את מידתם, שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם, כעניין שנאמר, וזרח השמש ובא השמש (קהלת א', ה')? הסתכלו בארץ שנבראת לשמשכם, שמא שינת מידתה, שמא זרעתם אותה ולא צמחה, או שמא זרעתם חיטים והעלת שעורים? ומה אילו שנעשו לא לשכר ולא להפסד, אם זוכין אין מקבלין שכר, ואם חוטאין אין מקבלין פורענות, לא שינו את מידתם, אתם שאם זכיתם אתם מקבליים

שכר, ואם חטאתם תקבלו פורענות, על אחת כמה וכמה. ובחרת בחיים - אני מורה לכם שתבחרו בחלק חיים, כאדם האומר לבנו: בחר לך חלק יפה בנחלתי, ומעמידו על חלק היפה, ואומר: את זה ברור לך. ועל זה נאמר: י"י מנת חלקי וכוסי אתה תומך גורלי (תהלים ט"ז, ה') - הנחת ידי על גורל הטוב, את זה קח לך.

(כ) לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךְ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר:

לְמַרְחֵם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְקַבֵּל לְמִימְרֵיהָ וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַחֲלִיתָהּ אֲרִי הוּא חַיִּיךָ וְאוֹרְכוֹת יוֹמֶיךָ לְמַתֵּב עַל אֶרֶץ דְּקִיִּים וְלְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמַתֵּן לְהוֹן.

(א) {פרשת וילך} {פ} וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל:

וְאֵזַל מֹשֶׁה וּמִלֵּיל יֵת פִּתְגָמֵיָא הָאֵלִין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל.

(ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן-מֶאֱהָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא-אוֹכֵל עוֹד לְצֹאֵת וּלְבֹא וַיִּהְיֶה אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:

וְאָמַר לְהוֹן בֶּר מֶאֱהָ וְעֶשְׂרִין שָׁנִין אָנָּה וּמָא רִין לִית אָנָּה וְכִיל עוֹד לְמַפֵּק וּלְמִיעֵל וַיֵּי אָמַר לִי לֹא תַעֲבֹר יְיָ יִרְדְּנָא הַדִּין.

לא אוכל עוד לצאת - יכול שתשש כחו? תלמוד לומר, לא כהתה עינו ולא נס לחה (דברים ל"ד, ז'). אלא מהו, לא אוכל - איני רשאי, שנטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע. וי"י אמר אלי - זהו הפירוש לא אוכל לצאת ולבא, לפי שאמר י"י אלי וגומ'. אנכי היום - היום מלאו ימי ושנותיי, ביום זה נולדתי ביום זה אמות. דבר אחר, לצאת ולבוא - בדברי תורה, מלמד שנסתתמו ממנו מסורות החכמה.

(ג) וַיִּהְיֶה אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא-יִשְׁמְרֵךָ אֶת-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ וַיִּרְשָׁתָם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה:

וַיֵּי אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר כְּדָמָךְ הוּא יִשְׁיִי יְיָ עֲמָמֵיָא הָאֵלִין מִן כְּדָמָךְ וְתִירַתְנִין יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר כְּדָמָךְ כְּמֹא דְמִלֵּיל וַיֵּי.

(ד) {שני} וַעֲשֵׂה יְהוָה לָהֶם כְּאֲשֶׁר עָשִׂה לְסִיחֹן וּלְעֹוג מַלְכֵי הָאֱמֹרִי וּלְאַרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֹתָם:

וַיַּעֲבִיד וַיֵּי לְהוֹן כְּמֹא דְעֹבֵד לְסִיחֹן וּלְעֹוג מַלְכֵי אֱמֹרָאָה וּלְאַרְעֵהוֹן דְּשִׁיִּי יְהוֹן.

(ה) וַנִּתְּנָם יְהוָה לְפָנֶיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם כְּכָל-הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתְכֶם: וַיִּמְסְרֵנּוּ וַיִּי קְדַמִּיכוֹן וַתַּעֲבְדוּן לְהוֹן כְּכָל תַּפְקִידָתָא דְּפַקִּידִית יְהוֹכוֹן.

(ו) חֲזֹקוּ וְאַמְצוּ אֶל-תִּירְאוֹ וְאֶל-תַּעֲרָצוֹ מִפְּנֵיהֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הַחֲלֹק עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יַעֲזֹבָךְ:

תַּקְפוּ וְעִלְמוּ לֹא תִתְחַלְחוּ וְלֹא תִתְבַּרְחוּ מִן קְדַמִּיהוֹן אֲרִי וַיֵּי אֱלֹהֶיךָ מִימְרֵיהָ מְדַבֵּר כְּדָמָךְ לֹא יִשְׁבַּקְנָךְ וְלֹא יִרְחַקְנָךְ.

לא ירפך - לא יתן לך רפיון להיות נעזב ממנו.

בטח

"רְאֵה נִתְּתִי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע", ובהמשך נאמר "וּבְחֶרֶף בְּחַיִּים". בכל דבר בעולם, אפשר להתפס לצד החיצוני הגשמי הנראה לעין בהסתכלות שטחית וראשונית. זהו צד המוות, שהרי ללא חיות אלוקית הכל כלה ונפסד, ולכן נחשב גם רע. אבל הבחירה בידינו לראות את החיים ואת הטוב בכל דבר, כלומר להביט בממד הפנימי האלוקי שמחיה הכל. במקום אחר נאמר "רְאֵה אֲנִי נִתֵּן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה". אם כן, יש שלשה דברים חיוביים שעלינו לראות: ברכה, טוב, חיים - ראשי תבות בטח, רמז לפסוק "וַיִּשְׁכֵּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח פָּדָד עֵין יַעֲקֹב". ברכה טוב חיים בגימטריא עין יעקב, זה מה שרואה העין הטובה של יעקב.

[ראה סוד ה' ליראיו שער 'התבודדות']

תהלים - פרקים צ"ז-ק"ג**תניא - אגרת הקדש ט"ו**

והנה זהו עפ"י שורת הדין גמור. אבל באמת גם אם הוא ענין דלא שייך כ"כ ה"ט ראוי לכל אדם שלא לדקדק להעמיד על הדין רק לדחוק חיו וליכנס לפני ולפנים משורת הדין ולדאוג לעצמו ממארו"ל שכל המדקדק בכך סוף בא לידי כך ח"ו וגם כי כולנו צריכים לרחמי שמים בכל עת באתערותא דלתתא דוקא בכל עת ובכל שעה לעורר רחמינו על הצריכים לרחמים וכל המאמץ לבבו וכובש רחמיו יהיה מאיזה טעם שיהיה גורם כך למעלה לכבוש וכו' ח"ו ומה גם כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב תמיד ולא יחטא והצדקה מכפרת ומגינה מן הפורענות וכו' ולזאת היא רפואת הגוף ונפש ממש אשר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו בשגם אנו מאמינים בני מאמינים כי הצדקה אינה רק הלואה להקב"ה כדכתיב מלוא ה' חונן דל וגמולו ישלם לו בכפליים בעולם הזה דשכר כל המצות ליכא בעוה"ז לבד מצדקה לפי שהוא טוב לבריות כדאיתא בקדושין ס"פ קמא וגם יש לחוש לעונש ח"ו כשחבריו נמנים לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהם כנודע ממארו"ל ולשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב בכל מילי דמיטב הטיבה ה' לטובים וישרים כנפשם ונפש הדו"ש מכל לב ונפש:

לוח היום-יום**כ' אלול**

דער וואס איז נידעריג און גראב הערט ניט אן די אייגענע גראבקיט און נידעריקייט.

תרגום, מי שהוא נחות וגס אינו מרגיש את גסותו ונחיתותו.

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק כ"ד

(א) בֶּן־שֶׁבַע שָׁנִים יָאֵשׁ בְּמֶלְכוֹ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ
צִבְיָה מִבְּאֵר שֶׁבַע: (ב) וַיַּעַשׂ יוֹאָשׁ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעֵינָי יְהוָה כָּל־יְמֵי יְהוֹיָדָע
הַכֹּהֵן:

כל ימי יהוידע - ובמלכים כתיב כל ימיו אשר הורהו הכהן (מלכים ב י"ב, ג') אבל
לאחר שמת אז באו שרי המלך להשתחוות לו לעשותו קדש ובמדרש מפורש לפי
שנטמן בבית קדש הקדשים ולא הוזק אמרו כדי אתה להיות אלוה.

(ג) {ו} וַיֵּשְׂאֵהוּ יְהוֹיָדָע נָשִׁים שְׁתַּיִם וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:
ויולד בנים ובנות - לפי שנאמר למטה שהרג יואש את בני יהוידע (דברי הימים ב
כ"ד, כ"ה) הוצרך לומר שהיו לו בנים.

(ד) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן הָיָה עִם־לֵב יוֹאָשׁ לְחַדֵּשׁ אֶת־בֵּית יְהוָה: (ה) וַיִּקְבְּצֵן
אֶת־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וַיֹּאמֶר לָהֶם צִאוּ לְעָרֵי יְהוּדָה וְקִבְצוּ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל
פָּסָף לְחֹזֶק אֶת־בֵּית אֱלֹהֵיכֶם מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְאַתֶּם תִּמְהָרוּ לְדַבֵּר וְלֹא
מִהָרֹּו הַלּוּיִם:

וקבצו מכל ישראל - כלומר קבצו אותו כסף שהיו ישראל נותנים מדי שנה בשנה
כדכתיב כל העובר על הפקודים (שמות ל', י"ד) ובמלכים כל כסף הקדשים אשר
יובא בית י"י כסף עובר וגו' (מלכים ב י"ב, ה') ששלש כספי' היו כסף עובר שקלים
בכל שנה שנאמר כל העובר על הפקודים (שמות ל', י"ד), עובר על שם העובר,
כסף נפשות ערכו (מלכים ב י"ב, ה'), על איש שהתנדב ערך נפשו כמו האומר ערכי
עלי, וכל כסף אשר יעלה על לב איש (מלכים ב י"ב, ה') נדבה לבדק הבית. ואתם
תמהרו לדבר ולא מהרו הלויים - מפורש בטוב שאמר המלך יקחו להם הכהנים איש
מאת מכרו (מלכים ב י"ב, ו') ויתעצלו בדבר להטריח מכריהם וכשראה המלך כן
אמר להם ועתה אל תקחו כסף מאת מכריכם כי לבדק הבית תתנוהו (מלכים ב י"ב,
ח'), זהו שאמר כאן ואתם תמהרו לדבר ולא מהרו הלויים.

(ו) וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַיהוֹיָדָע הָרֹאשׁ וַיֹּאמֶר לוֹ מִדּוּעַ לֹא־דָרַשְׁתָּ עַל־הַלּוּיִם
לְהָבִיא מִיְהוּדָה וּמִירוּשָׁלַם אֶת־מִשְׁאֵת מִנְּחָה עֲבַד־יְהוָה וְהִקְהֵל לְיִשְׂרָאֵל
לְאַהֲלֵ הָעֵדוּת:

משאת משה עבד י"י - כלומר שקלים שצוה עליהם במדבר. משאת - על שם כי
תשא.

(ז) כִּי עֵת־לִיהוֹ הַמַּרְשָׁעַת בָּנִיהָ פָּרְצוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים וְגַם כָּל־קְדָשָׁי
בֵּית־יְהוָה עָשׂוּ לְבַעֲלִים:

כי עתליהו המרשעת בניה פרצו - הוצרך לומר כי מחדש בנו שלמה בנין חזק כי
משכנאו שלמה עד יואש לא היו רק קכ"ה שנה וכבר הי' נפרץ שאם לא שפרצו
עתליהו ובניה עדיין היה קיים שהרי מיואש עד יאשיהו יותר ממאתים שנה ולא

הוצרכו לחזקו עד יאשיהו ואעפ"כ לא עשאו יואש חדש כבתחילה ומגמר הבית עד יואש קכ"ה כיצד שלמה מלך מ' שנה וד' שנה למלכותו התחיל לבנותו וז' שנה עיכב בבנינו הרי י' שנה ונשאר ל' ורחבעם מלך י"ז הרי מ"ז ואביה ג' הרי נ' ואסא מ"א הרי צ"א ויהושפט כ"ה הרי קי"ו יהורם ח' הרי קכ"ד ואחזיה א' הרי קכ"ה ומיואש עד יאשיהו כיצד אמצ' מלך כ"ט שנים עזיהו נ"ב יותם ט"ז אחז ט"ז חזקיה כ"ט מנשה נ"ה ואמון ב' הרי מאתים חסר אחת ואותן שנים יותר שחיה יואש לאחר חזקת הבית נמצא שלא הוצרכו לחזק את בדק הבית אם לא עתליהו המרשעת ובניה פרצוהו. כי עתליהו וגו' - לכן אין תימה אם צריך מהרה כל כך חיזוק וגם אל תתמה שלא היה כסף וזהב של הקדשות באוצרות בית י"י עד שהוצרכו ליתן קול ביהודה ובירושלים להביא (דברי הימים ב כ"ד, ט') משאת כי גם כל קדשי בית י"י עשו לבעלים.

(ח) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אֲרוֹן אֶחָד וַיִּתְּנֵהוּ בִּשְׁעַר בֵּית-יְהוָה הַחוּצָה:

ויעשו ארון אחד - ובמלכים כתיב ויקוב חור בדלתו (מלכים ב י"ב, י'), על ידי אותו חור היו זורקין בארון ההקדשות ולא לפתוח הדלת פן יבא רמאי ויגנוב ממנו. ויתנהו בשער בית י"י חוצה - כדי שיוכלו לבא אליו כל נדיב לב לתת בו את תרומת י"י.

(ט) וַיִּתְּנוּ-קוֹל בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם לְהָבִיא לִי-הוָה מִשְׁאֵת מִזֶּשֶׁה עֶבֶד-הָאֱלֹהִים עַל-יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר: (י) וַיִּשְׁמְחוּ כָל-הַשָּׂרִים וְכָל-הָעָם וַיָּבִיאוּ וַיִּשְׁלִיכוּ לְאֲרוֹן עֵד-לְכָלָּהּ: (יא) וַיְהִי בַעֲתָ יָבִיא אֶת-הָאֲרוֹן אֶל-פִּקְדַת הַמֶּלֶךְ בְּיַד הַלְוִיִּם וּכְרָאוֹתָם בִּי-רַב הַכֶּסֶף וּבָא סוֹפֵר הַמֶּלֶךְ וּפְקִיד כֹּהֵן הָרֹאשׁ וַיַּעֲרוּ אֶת-הָאֲרוֹן וַיִּשְׁאַהּוּ וַיִּשְׁיבֵהוּ אֶל-מְקוֹמוֹ כֹּה עָשׂוּ לְיוֹם א בְּיוֹם וַיֹּאסְפוּ-כֶּסֶף לָרֹב:

וכראותם כי רב הכסף - אז בא סופר המלך ופקיד כהן ראש משרת הממונה תחת כהן הראש והוא סגן כהונה עם סופר המלך ובמלכים כתיב, ויעל סופר המלך וכהן גדול (מלכים ב י"ב, י"א) - פתרון ויעל סופר המלך ואף כהן גדול שלח פקידו הוא הסופר הכותב מה שכ"ג מצוה לו כי אין הגון וכבוד לכ"ג לילך עם עבדי המלך. ויערו את הארון - דוגמא ותער כדה (בראשית כ"ד, כ'). וישאהו - בכל יום ויום כשרואין כי רב הכסף שבו מביאין אותו לפקיד המלך בתוך העזרה מערין אותו ונושאים אותו ומחזירין אל מקומו בשער י"י חוצה.

(יב) וַיִּתְּנֵהוּ הַמֶּלֶךְ וַיְהוִידָע אֶל-עוֹשֵׂה מְלָאכָת עֲבוֹדַת בֵּית-יְהוָה וַיְהִיו שָׂכָרִים חֲצָבִים וְחֲרָשִׁים לְחַדֵּשׁ בֵּית יְהוָה וְגַם לְחֲרָשֵׁי בְרוֹזל וּנְחָשֶׁת לְחֹזֶק אֶת-בֵּית יְהוָה: (יג) וַיַּעֲשׂוּ עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה וְתַעַל אַרוֹכָה לְמְלָאכָה בְּיָדָם וַיַּעֲמִידוּ אֶת-בֵּית הָאֱלֹהִים עַל-מַתְּכָנָתוֹ וַיֹּאמְצֵהוּ:

ותעל ארוכה למלאכה - דוגמא היחיו האבנים דעזרא וגם לעיל יואב יחיה את שאר העיר (דברי הימים א י"א, ח'). על מתכונתו - על מכונו.

(יד) וַכְּבִלּוֹתֶם הִבִּיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיְהוֹדְעוּ אֶת־שָׂאֵר הַפֶּסֶף וַיַּעֲשֶׂהוּ כָּלִים לְבֵית־יְיָ הָהוּא כְּלֵי שָׂרֵת וְהַעֲלֹת וּכְפֹת וְכָלִי זָהָב וְכֶסֶף וַיְהִיו מַעֲלִים עֲלֹת בְּבֵית־יְיָ הָהוּא תַמִּיד כָּל יְמֵי יְהוֹדְעוּ:

כלי שרת והעלות - שטושיל כל' אשכנז הוא שכותשין את הבשמים במכתשת דוגמא אם תכתוש אויל במכתש (משלי כ"ז, כ"ב), כן אמר לי ר' יצחק בר שמואל מנרבונ"א, ויש אומרים והעלות אלו הנסרים שחותכין עליהם בשר ודוגמא בביצה (בבלי ביצה י"א). אין מטלטלין את העלי לקצב עליו בשר. וכפות וכלי זהב וכסף - ובמלכים כתיב אך לא יעשה בית י"י ספות כסף (מלכים ב י"ב, י"ד), הא כיצד ובכתובות מפורש (בבלי כתובות ק"ו:), בעא מיניה רב הונא מרב כלי שרת מהו שיעשו מקדשי בדק הבית וכו'.

(טו) {פ} וַיִּזְקֹן יְהוֹדָע וַיִּשְׁבַּע יָמִים וַיָּמָת בֶּן־מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּמוֹתוֹ: (טז) וַיִּקְבְּרֵהוּ בְּעִיר־דָּוִיד עִם־הַמְּלָכִים כִּי־עָשָׂה טוֹבָה בְּיִשְׂרָאֵל וְעַם הָאֶ־לֵּהִים וּבֵיתוֹ: (יז) {פ} וְאַחֲרֵי מוֹת יְהוֹדָע בָּאוּ שְׂרֵי יְהוּדָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמֶּלֶךְ אוֹ שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵיהֶם: (יח) וַיַּעֲזְבוּ אֶת־בֵּית יְיָ הָהוּא אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיַּעֲבְדוּ אֶת־הָאֲשֵׁרִים וְאֶת־הָעֲצָבִים וַיְהִי־קֶצֶף עַל־יְהוּדָה וַיְרוּשָׁלַם בְּאַשְׁמָתָם זֹאת: (יט) וַיִּשְׁלַח בָּהֶם נְבִאִים לְהַשִּׁיבָם אֶל־יְיָ הָהוּא וַיַּעֲדִדוּ בָם וְלֹא הִאָּזִינוּ: (כ) {ס} וְרוּחַ אֱלֹהִים לָבָשָׁה אֶת־זַכְרִיָּה בֶּן־יְהוֹדָע הַכֹּהֵן וַיַּעֲמֵד מַעַל לָעַם וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר הָאֱלֹהִים לָמָּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־מִצְוֹת יְיָ הָהוּא וְלֹא תַצְלִיחוּ כִי־עֲזַבְתֶּם אֶת־יְיָ הָהוּא וַיַּעֲזֹב אֶתְכֶם:

מעל לעם - גבוה מכל העם כדי להשמיע קולו, ובאיכה רבתי (איכה רבה הקדמה כ"ג) דורש סמך על עצמו שהיה שר גבוה מכל העם נביא וכהן וביום הכפורים וחתן המלך ולא נתיירא מלומר נבואה ועל זה נאמר, אם יהרג במקדש י"י כהן ונביא (איכה ב', כ').

(כא) וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו וַיַּרְגְּמוּהוּ אַבְנֵי בְּמִצְוֹת הַמֶּלֶךְ בַּחֲצֹר בֵּית יְיָ הָהוּא: (כב) וְלֹא־זָכַר יוֹאָשׁ הַמֶּלֶךְ הַחֹסֵד אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹדָע אָבִיו עִמּוֹ וַיַּהֲרֹג אֶת־בָּנָו וּכְמוֹתָו אָמַר יֵרָא יְיָ הָהוּא וַיִּדְרֹשׁ:

ובמותו אמר ירא י"י וידרוש - כי לא הרגוני אלא שאמרתי שליחותו של מקום ומאחר שנהרגתי עליו מן הדין והגון וכדי הוא שידרוש דמי וכן היה כי מיד נדרש דמו כי לתקופת השנה וגו'.

(כג) {פ} וַיְהִיו לְתִקּוּפַת הַשָּׁנָה עָלָה עָלָיו חֵיל אָרֶם וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוּדָה וַיְרוּשָׁלַם וַיִּשְׁחִיתוּ אֶת־כָּל־שְׂרֵי הָעָם מֵעַם וְכָל־שְׁלָלָם שָׁלְחוּ לַמֶּלֶךְ דְּרָמָשֶׁק:

וידי לתקופת השנה - לפי שבני יהוד' חטאו יותר משאר שבטים כמו שאמר לעיל ויעזבו את בית י"י אלהי אבותיהם (דברי הימים ב כ"ד, י"ח). וישחיתו את כל שרי

העם - מוסב למעלה ואחרי מות יהוידע באו שרי יהודה וישתחוו למלך (דברי הימים ב כ"ד, י"ז) והחטיאו את יואש אחריהם על זה נפרע להם גמולם שבאו חיל ארם והשחיתו את כל שרי העם. מעם - מהיות עם.

(כד) כִּי בִמְצֹעַר אֲנָשִׁים בָּאוּ חֵיל אֲרָם וַיִּהְיוּ נָתַן בְּיָדָם חֵיל לָרֹב מְאֹד כִּי עָזְבוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וְאֶת־יוֹאֵשׁ עָשׂוּ שְׁפָטִים: (כה) וּבְלִכְתָּם מִמָּנּוּ כִי־עָזְבוּ אֹתוֹ בְּמַחֲלָאִים רַבִּים הִתְקַשְּׁרוּ עָלָיו עֲבָדָיו בְּדַמִּי בְנֵי יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיַּהַרְגוּהוּ עַל־מַטָּתוֹ וַיָּמָת וַיִּקְבְּרוּהוּ בְּעִיר דָּוִיד וְלֹא קִבְּרוּהוּ בַּקְּבָרוֹת הַמְּלָכִים:

בדמי בני יהוידע - בשביל דמי זכריה שהיה בן יהוידע כי היה לו לזכור טובה וחסד שגמל עמו יהוידע ובשביל אותו עון נתקשרו עליו עבדיו והרגוהו על מטתו מדדו לו מדה כנגד מדה על שנהרג זכריה שקט ושליו ובוטח שאין לו לדאג כי בן יהוידע הוא ולכבודו ינהגו בו כבוד ושפכו דמיו לארץ וע"כ נהרג גם הוא בשלום והשקט על מטתו.

(כו) וְאַלֶּה הַמִּתְקַשְּׁרִים עָלָיו וְכָד בֶּן־נִשְׁמָעֵת הָעַמּוֹנִית וַיַּהַרְגוּהוּ בֶן־נִשְׁמָרִית הַמּוֹאָבִית:

המואבית - מה לי מי היו וממי יצאו אם מבני ישראל או ממואבים אלא יבאו כפויי טובה שכפו טובתו של אברהם אבינו ללוט אביהם שנלחם עם המלכים כששמע שנשבה לוט והם שכרו את בלעם לקלל בניו ויפרעו מיואש שכפה טובתו של יהוידע והרג את זכריה בנו כן מפורש במכילת'.

(כז) וּבְנָיו [יָרָב] (ורב) הַמִּשְׁאָא עָלָיו וַיְסוֹד בֵּית הָאֱלֹהִים הֵנָּם כְּתוּבִים עַל־מִדְרָשׁ סֵפֶר הַמְּלָכִים וַיִּמְלֹךְ אֲמַצְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו:

(יב) הִקְהֵל אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְגֵרָךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ לֵמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלִמַּעַן יִירָאוּ אֶת־יְיָ הוֹה אֶל־הֵיכָל וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

כְּנוֹשׁ יֵת עֲמָא גִּבְרִיא וְנָשִׂיא וּמַפְלָא וְגִיּוֹרָךְ דְּבִקְרֹנָךְ כִּדְלִי דִּישְׁמַעוֹן וּכְדִיל דְּיִילָפוֹן וַיְדַחֲלוּן קֳדָם יי אֱלֹהֵכֹן וַיִּפְּרוּן לְמַעַבְדַּי יֵת כָּל פְּתֻגְמֵי אוֹרִיתָא הָרָא.

האנשים - ללמוד. והנשים - לשמוע. והטף - למה באים? כדי לתת שכר למביאייהם.

(יג) וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ לִירְאָה אֶת־יְיָ הוֹה אֶל־הֵיכָל כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

וּבְנֵיהוֹן דְּלֹא יָדְעוּ יִשְׁמְעוֹן וַיִּילָפוֹן לְמַדְחַל קֳדָם יי אֱלֹהֵכֹן כָּל יוֹמָא דְּאִתּוֹן קְיָיִמִין עַל אַרְעָא דְּאִתּוֹן עֹבְרִין יֵת יַרְדֵּנָא לְחִתָּן לְמִירְתָּהּ.

חזק ואמץ

"וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל חֲזָק וְאַמְץ". הפסוק הזה מזכיר את הפסוק במזמור שנוהגים לומר מתחילת חודש אלול "קְוֶה אֶל ה' חֲזָק וְאַמְץ לִבְךָ וְקְוֶה אֶל ה'". מה ההבדל בין "חֲזָק וְאַמְץ" ל"חֲזָק וְאַמְץ לִבְךָ"? חזק ואמץ הוא ציווי כפול, היה חזק והיה אמיץ. אבל "חזק ואמץ" הוא ציווי אחד, היה חזק, ואז ה' יאמץ את לבך.

נתבונן עוד בפסוק שיש בו ארבעה חלקים: "[א] קְוֶה אֶל ה' [ב] חֲזָק [ג] וְאַמְץ לִבְךָ [ד] וְקְוֶה אֶל ה'". ממש כמו המבנה של התקיעות בראש השנה: תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה. התקיעה הראשונה היא "קוה אל ה'", זו האמונה הראשונה שמכוחה אנו עומדים לפני ה'. השברים הם כאשר כבר עומדים בתפלה ואז הלב נשבר, מהמצב הכללי ומהמצב שלי - זהו "חזק", מתחזקים ופועלים בחוזק. התרועה היא להגיע לבכי פנימי (כמו שכתוב בגמרא שתרועה היא יללה) - זהו סימן של הארה המגיעה מלמעלה, "ויאמץ לבך". ושוב תקיעה אחרונה, "וקוה אל ה'" גם אם נדמה שהתפילה עדיין לא התמלאה, אל יאוש.

ועוד רמז מופלא בפסוק לכל סדר התקיעות: מן התורה צריך שלש פעמים תקיעה-תרועה-תקיעה - בדיוק כמו מספר המלים בפסוק, המחולקים לשלש פעמים שלש. ואילו מדברי חכמים צריך סדר של שלשים קולות - בדיוק כמו מספר האותיות בפסוק.

[להרחבה - מבחר שיעורי התבוננות חלק י"ט, הכח להתפלל]

תהלים - פרקים ק"ד-ק"ה

תניא - אגרת הקדש ט"ו

ומקור ושורש כל המדות הן מחב"ד דהיינו החכמה היא מקור השכל המשיג את ה' וחכמתו וגדולתו ומדותיו הקדושות שמנהיג ומחיה בהן כל העולמות עליונים ותחתונים ובינה היא ההתבוננות בהשגה זו באורך ורוחב ועומק בינתו להבין דבר מתוך דבר ולהוליד מהשגה זו תולדותיה שהן מדות אהוי"ר ושאר מדות הנולדות בנפש האלהית המשכלת ומתבוננת בגדולת ה' כי לגדולתו אין חקר ויש בחי' גדולת ה' שע"י התבוננות הנפש האלהית בה תפול עליה אימתה ופחד שהיא יראה תתאה שהיא בחינת מלכות ויש בחי' גדולת ה' שממנה באה יראה עילאה יראה בושט ויש בחינה שממנה באה אהבה רבה ויש בחינה שממנה באה אהבה זומא וכן במדות החיצוניות שהן חסד כו' ובכולן צריך להיות מלוכש בהן בחינת הדעת שהוא בחינת התקשרות הנפש הקשורה ותקועה בהשגה זו שמשגת איזה ענין מגדולת ה' שממנה נולדה בה איזה מדה מהמדות כי בהיסח הדעת כרגע מהשגה זו מסתלקת ג"כ המדה הנולדה ממנה מהגילוי בנפש אל ההעלם להיות בה בכח ולא בפועל ולכן נקרא הזיווג בלשון דעת מפני שהוא לשון התקשרות וזהו בחי' דעת תחתון [נ"א הדעת התחתון] המתפשט במדות ומתלבש בהן להחיותן ולקיימן ויש בחינת דעת העליון שהוא בחינת התקשרות וחיבור מקור השכל המשיג עומק המושג שהוא כנקודה וכברק המבריק על שכלו שיתפשט למטה ויבא עומק המושג לידי הבנה בהרחבת הביאור באורך ורוחב שהיא בחינת בינה הנק' רחובות הנהר כמו שיתבאר במקומו:

לוח היום-יום

כ"א אלול

אבינו הראשון אברהם בגלל עבודתו במסירת נפש לפרסם אלקותו יתברך - אל אחד - לכל בני העולם, זכה להנחיל לזרעו עד סוף כל הדורות את האמונה הטהורה בה' ובתורתו, וכל איש ואשה בישראל יש להם הכח והעוז למסור נפשם על התורה הקדושה.

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק כ"ה

(א) {פ} בֶּן-עֲשָׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ אֲמֻצַּיָּהוּ וְעִשְׂרִים וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ יְהוֹעָדָן מִירוּשָׁלַם: (ב) וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְיָ הוּא רָק לֹא בִלְבָב שָׁלֵם: (ג) וַיְהִי כִּאֲשֶׁר חֻזָּקָה הַמֶּלֶכָה עָלָיו וַיַּהֲרֹג אֶת-עַבְדָּיו הַמִּכִּים אֶת-הַמֶּלֶךְ אָבִיו: (ד) וְאֶת-בְּנֵיהֶם לֹא הִמִּית כִּי כִפְתּוּב בַּתּוֹרָה

בספר מִשְׁהׁ אֲשֶׁר-צִוָּה יְ-הוָה לְאמֹר לֹא-יָמוּתוּ אָבוֹת עַל-בָּנִים וּבָנִים
לֹא-יָמוּתוּ עַל-אָבוֹת כִּי אִישׁ בְּחַטָּאוֹ יָמוּתוּ: (ה) וַיִּקְבֹּץ אֲמַצְיָהוּ אֶת-יְהוּדָה
וַיַּעֲמִידֵם לְבֵית-אָבוֹת לְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וּלְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת לְכָל-יְהוּדָה וּבְנֵימָן
וַיִּפְקְדֵם לְמִבְּנֵי עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה וַיִּמָּצְאוּ שְׁלֹשׁ-מֵאוֹת אֲלָף בָּחוּר יוֹצֵא
צָבָא אַחֲזוּ רֶמֶחַ וְצִנָּה: (ו) וַיִּשְׁכַּר מִיִּשְׂרָאֵל מֵאָה אֲלָף גְּבוּר חָיִל בְּמֵאָה
כֶּכֶר-כֶּסֶף: (ז) וְאִישׁ הָאֱ-לֹהִים בָּא אֵלָיו לְאמֹר הַמֶּלֶךְ אֵל-יָבוֹא עִמָּךְ צָבָא
יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין יְ-הוָה עִם-יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי אִפְרָיִם:

כי אין י"י עם ישראל כל בני אפרים - לפי שירבעם משבט אפרים והוא היה הראשון
שהחטיא את ישראל ובכל דור ודור אחריו היה להם למוקש שהיו עובדין לעגלי
זהב של ירבעם.

(ח) כִּי אִם-בָּא אַתָּה עֲשֵׂה חֶזֶק לְמַלְחָמָה יִכְשִׁילְךָ הָאֱ-לֹהִים לְפָנַי אוֹיֵב
כִּי יִשְׁ-כַּח בְּאֱ-לֹהִים לַעְזוֹר וּלְהַכְשִׁיל:

כי אם בא אתה - פתרון אם לא תאמין בדברי הלא תנסה בא אתה ועשה וחזק
למלחמה. לעזור ולהכשיל - פתרון יש לו כח וגבורה לעזור לך בלא חיל של אפרים
ולהכשיל אותך אם תולידם עמך.

(ט) וַיֹּאמֶר אֲמַצְיָהוּ לְאִישׁ הָאֱ-לֹהִים וּמָה-לַּעֲשׂוֹת לְמֵאֶת הַכֶּכֶר אֲשֶׁר נָתַתִּי
לְהַגְדוֹד יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱ-לֹהִים יֵשׁ לִי-הוָה לָתֵת לְךָ הַרְבֵּה מִזֶּה: (י)
וַיַּבְדִּילֵם אֲמַצְיָהוּ לְהַגְדוֹד אֲשֶׁר-בָּא אֵלָיו מֵאִפְרָיִם לָלֶכֶת לְמִקְוָם וַיִּיחַר
אִפְסָם מְאֹד בִּיהוּדָה וַיָּשׁוּבוּ לְמִקְוָם בְּחִירֵי-אָף: (יא) {ס} וַאֲמַצְיָהוּ הִתְחַזַּק
וַיִּנְהֹג אֶת-עַמּוֹ וַיִּלְךָ גֵּיא הַמֶּלֶח וַיֵּךְ אֶת-בְּנֵי-שַׁעִיר עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים: (יב)
וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים חַיִּים שָׁבוּ בְנֵי יְהוּדָה וַיִּבְיָאוּם לְרֹאשׁ הַסֵּלַע וַיִּשְׁלִיכוּם
מִרֹאשׁ-הַסֵּלַע וְכָלם נִבְקְעוּ:

וכולם נבקעו - ויהי אחרי בא וגו' (דברי הימים ב כ"ה, י"ד) באיכה רבתי עליו נאמר
ורגז ושחק ואין נחת (משלי כ"ט, ט').

(יג) וּבְנֵי הַגְּדוֹד אֲשֶׁר הֵשִׁיב אֲמַצְיָהוּ מִלָּכֶת עַמּוֹ לְמַלְחָמָה וַיִּפְשְׁטוּ בְּעָרֵי
יְהוּדָה מִשְׁמֶרֶץ וְעַד-בֵּית חוּרֹן וַיָּכּוּ מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַיָּבֹזוּ בְּזֹה רַבָּה:
ויפשטו בערי יהודה משמרון ועד בית חורון - לאחר שחזרו למקומם כדלעיל ויחר
אפם מאד ביהודה וישבו למקומם (דברי הימים ב כ"ה, י') שאם לא כן אלא מיד
שנבדלו מאמציה פשטו בערי יהודה היה לו לומר ויפשטו בערי יהודה מבית חורון
עד שומרון.

(יד) {פ} וַיְהִי אַחֲרֵי בּוֹא אֲמַצְיָהוּ מִהַכּוֹת אֶת-אֲדוֹמִים וַיָּבֹא אֶת-אֱ-לֹהֵי
בְנֵי שַׁעִיר וַיַּעֲמִידֵם לֹא לְאֱ-לֹהִים וּלְפָנֵיהֶם יִשְׁתַּחֲוֶה וְלָהֶם יִקְטֹר: (טו)
וַיִּיחַר-אָף יְ-הוָה בְּאֲמַצְיָהוּ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו נָבִיא וַיֹּאמֶר לוֹ לְמָה דַּרְשַׁתְּ אֶת-

אֶל־לִהִי הָעַם אֲשֶׁר לֹא־הִצִּילוֹ אֶת־עַמָּם מִיָּדָה: (טז) וַיְהִי בְּדִבְרוֹ אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר לוֹ הַלְיוּעֵץ לַמֶּלֶךְ נִתְּנוֹךְ חֹדֶל־לָךְ לָמָּה יִבּוֹד וַיַּחְדֵּל הַנִּבְיָא וַיֹּאמֶר
יָדַעְתִּי כִּי־יַעֲזֹב אֶל־לִהִים לְהַשְׁחִיתָךְ כִּי־עָשִׂיתָ זֹאת וְלֹא שָׁמַעְתָּ לְעֲצָתִי:

כי יעץ אלהים להשחיתך - כלומר אם אין אתה שומע לעצתי לילך בדרך ישרה דע
לך אתה המלך כי יעץ י"י להשחיתך הואיל כי עשית זאת ולא שמעת לעצה ומה
היא העצ' שהשיאך להתגרות במלך ישראל וליפול לפניו כדכתיב ויועץ אמציה
מלך יהודה וישלח אל יואש וגו' (דברי הימים ב כ"ה, י"ז).

(יז) {פ} וַיּוֹעֵץ אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּשְׁלַח אֶל־יֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יְהוֹיָדָה
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָךְ נִתְּרָאָה פָּנִים:
לך נתראה פנים - להראות גבורתו על סוסים ברמחים.

(יח) וַיִּשְׁלַח יֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר הַחֹחַ
אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן שָׁלַח אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן לֵאמֹר תִּנָּה־אֶת־בִּתְּךָ לְבָנִי
לְאִשָּׁה וְתַעֲבֹר חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְבָּנוֹן וְתִרְמָם אֶת־הַחֹחַ:

החוח אשר בלבנון - שהוא שפל רוח. שלח אל הארז - שהוא שר גדול מכל האילנות.
ותעבר - ותרמוס ולא רצה הארז להרגו כי זילות הוא בעיניו לטרוף החוח אלא
עברה עליו ורמסתו לבזיון כי היאך נשאו לבו לשלוח בזיון גדול כזה לארז גבוה
אף אתה כחוח שאין לך רק שני שבטי' ועת' עבדי יקומון עליך וירמסוך כשישמעו
הבזיון הזה.

(יט) אֲמַרְתָּ הִנֵּה הַבֵּית אֶת־אֲדֹם וְנִשְׁאַךְ לְבָךְ לְהַכְבִּיד עֲתָה שָׁבָה בְּבֵיתְךָ
לָמָּה תִּתְּנָרָה בְּרָעָה וְנִפְלָתָ אַתָּה וְיְהוּדָה עִמָּךְ:

ונשאך לבך - לרדוף אחר הכבוד ורוצה אתה להתכבד אף כי ובמלכים הכבד ושב
בביתך (מלכים ב י"ד, י').

(כ) וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ כִּי מַה־אֶל־לִהִים הָיָא לְמַעַן תִּתָּם בַּיָּד כִּי דָרְשׁוּ אֶת
אֶל־לִהִי אֲדֹם:

כי מהאלהים היא למען תתם ביד - כלומר בידיהם כדלעיל ידעתי כי יעץ אלהים
להשחיתך (דברי הימים ב כ"ה, ט"ז).

(כא) וַיַּעַל יֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּרָאוּ פָּנִים הוּא וְאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
בְּבֵית שֹׁמֶשׁ אֲשֶׁר לְיְהוּדָה:

בבית שמש - היתה המלחמה והוצרך לומר שלא תאמר כשתפשו אמציה למה
הביאו לירושלים ולא לשומרון לפי שהיה בית שמש סמוך לירושלים.

(כב) וַיִּנָּגַף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּגֶסּוּ אִישׁ לְאֹהֲלָיו: (כג) וְאֵת אֲמַצְיָהוּ
מֶלֶךְ־יְהוּדָה בֶּן־יֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז תָּפַשׁ יֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שֹׁמֶשׁ

וַיָּבִיאוּהוּ יְרוּשָׁלַם וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַם מִשְׁעַר אֶפְרַיִם עַד-שַׁעַר הַפּוֹנֶה
אַרְבַּע מֵאוֹת אַמָּה:

ויפרץ בחומת - שאמר מעתה לא ימרוד בי כי לא גבה לבו כל כך למרוד הואיל
ונפרצה החומה.

(כד) וְכָל-הַזֶּהב וְהַכֶּסֶף וְאֵת כָּל-הַכֵּלִים הַנִּמְצָאִים בְּבֵית-הָאֱלֹהִים עִם-
עֶבֶד אֲדֹם וְאֶת-אֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת בְּנֵי הַתַּעְרָבוֹת וַיָּשֶׁב שְׁמֹרוֹן:

הנמצאים בבית האלהים עם עובד אדום - כי הוא ובניו נגידים על האוצרות כל
ימיהם כדלעיל. ואת בני התערבות - שלא הניחו ישראל את אמציהו להיות עוד
מלך בירושלים עד שנתן בני השרים ערבון שלא ימרדו עוד בו וכן תרגם יונתן אותו
במלכים (מלכים ב י"ד, י"ד) בני רברביא. ורבינו יוסף פירש (ר' יוסף קרא מלכים
ב י"ד, י"ד) תערובות - אותן התערובות שהיה לו למלך נתונים בערבות שלא ימרדו
אבותם בו. ולא נראה לי כי לא מצינו שגברה יד יהודה כל כך על אחרים שיהו
צריכים ליתן ליהודה בניהם לערבון.

(כה) {פ} וַיְחִי אֲמֻצִּיהוּ בֶן-יֹאשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת יֹאשׁ בֶּן-יְהוֹאָחָז
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה: (כו) וַיֵּתֶר דְּבָרֵי אֲמֻצִּיהוּ הָרִאשֹׁנִים
וְהָאַחֲרֹנִים הֲלֹא הֵנָּם כְּתוּבִים עַל-סֵפֶר מַלְכֵי-יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: (כז) וּמֵעַתָּה
אֲשֶׁר-סָר אֲמֻצִּיהוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַם וַיָּנֶס לְכִישָׁה
וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו לְכִישָׁה וַיְמִיתֻהוּ שָׁם:

ומעת אשר סר אמציה מאחרי י"י - ונפל לפני מלך ישראל מיד ויקשרו עליו קשר
בירושלים להרגו כי ה' לבם דוה איש על בנו ועל אחיו ועל קרובו שנהרגו על ידו
לפי שנתגרה במלך ישראל. וינס לכישה - עיר מבצר אשר נלחם עליה סנחריב ונס
לכישה ויהי שם ט"ו שנים עד ששלחו אחריו לכישה וימיתוהו שם ואותן ט"ו שנה
שהי' בלכיש מלכה יכליהו אם עזיהו תחתיו אך קשה לי. ובפי' ר' יוסף זצ"ל ראיתי
(ר' יוסף קרא מלכים ב י"ד, י"ז-כ"ב) גם אותן ט"ו שנים שהי' בלכיש מלך עזיהו
בנו תחתיו ולא נכון לפותרו כן שהרי כתיב בסמוך והוא בן שש עשרה שנה (דברי
הימים ב כ"ו, א') נמצא שלא היה בזמן שברח אביו אלא בן שנה ועוד שא"כ היה לו
לומר ויקחו את עזיהו וימליכו תחת אביו בחייו אלא משמע שלא מלך בחייו אביו.

(כח) וַיִּשְׁאַהוּ עַל-הַסּוּסִים וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם-אֲבֹתָיו בְּעִיר יְהוּדָה:

יום ששי // כ"ב אלול

הומש - ששי פרשת נצבים-וילך

(יד) {חמישי / שישי במחברות} {פ} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמַיךָ לָמוּת קְרָא אֶת-יְהוֹשֻׁעַ וְהִתִּיצְבוּ בָּאֵהָל מוֹעֵד וְאַצְוֶנּוּ וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתִּיצְבוּ בָּאֵהָל מוֹעֵד:

ואמר יי למשה הא קרובו יומך למות קרי ית יהושע ואתעתדו במשכן ומנא ואפקדניה ואזל משה ויהושע ואתעתדו במשכן ומנא.

ואצונו - ואזרזנו.

(טו) וַיֵּרָא יְהוָה בָּאֵהָל בַּעֲמֹד עָנָן וַיַּעֲמֹד עַמּוּד הָעָנָן עַל-פֶּתַח הָאֵהָל:

ואתגלי יי במשכנא בעמודא דעננא וקם עמודא דעננא על תרע משכנא.

(טז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִנֵּה שָׁכַב עִם-אַבְתְּיָךְ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנְהוּ אַחֲרָיו אֶל-לִהֵי נְכַר-הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָּא-שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וַעֲזֹבֵנִי וְהִפְרֹ אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר בְּרִיתִי אִתּוֹ:

ואמר יי למשה הא את שכיב עם אבתך ויקום עמא דרין ויזעון בחר טעות עממי ארעא דהוא עליל לתמן ביניהון וישבקון דחלתי וישנן ית קמי דגורית עמהון.

נכר הארץ - גויי הארץ.

(יז) וַחֲרָה אַפִּי בּוֹ בַּיּוֹם-הַהוּא וַעֲזֹבְתִים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכָל וּמִצָּאָהוּ רַעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עָל כִּי-אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנִי הָרַעוּת הָאֵלֶּה:

ויתקף רוגזו בהון בעדנא ההוא וארמיקגון ואסליק שכינתי מנהון ויהון למבו ויערען יתהון בישן סגיאן ועקון וימר בעדנא ההוא הלא מדלית שכינת אליה ביני ערעני בישתא האלין.

והסתרתי פני מהם - כמי שאיני רואה בצרתם.

(יח) וְאֶנְכִּי הִסְתַּר אִסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל-הָרַעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָּנָה אֶל-אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

ואנא סלקא אסליק שכינתי מנהון בעדנא ההוא על כל בשתא דעברו ארי אתפניאו בחר טעות עממיא.

(יט) וַעֲתָה כְּתֹבוּ לָכֶם אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל שִׁמְרָהּ בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה-לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל:

וכען כתובו לכון ית תושבחתא דקא ואלפה לכני ישראל שניה בפומהון בדיל דתהי קרמי תושבחתא דקא לסהיד בבני ישראל.

את השירה - האזינו השמים (דברים ל"ב, א'), עד, וכפר אדמתו עמו (דברים ל"ב, מ"ג).

אל מסתתר

"וְאֵנָכִי הַסֵּתֶר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא". פירש רבי ישראל בעל-שם-טוב: יש הסתרה אחת, כאשר הקב"ה מסתתר מאתנו. זה כואב ונורא, אבל לפחות אנחנו יודעים שזהו המצב, לא משלים את עצמנו. אך יש הסתרה כפולה, "הסתר אסתיר", הסתרה שבתוך ההסתרה - כאשר אנחנו כלל לא שמים לב שה' מסתתר, הכל נראה לנו 'בסדר גמור', וזו הצרה הגדולה ביותר! כמו אדם שכבר התרגל לחושך ואינו יודע שיש אור.

כך מביא הנכד של הבעל-שם-טוב בספר 'דגל מחנה אפרים' בשם הסבא: "כי כשהאדם אינו יודע שיש הסתרה בוודאי אינו טוב, שסובר שהוא צדיק גמור ואינו שב בתשובה. אבל כשיודע שיש הסתרה ומרגיש בנפשו אז הוא נכנע מלפני ה' יתברך ומבקש מלפניו, וזהו 'ואנכי הסתר פירוש ההסתרה אני אסתיר, ולא יודע שהיא הסתרה'".

ובכל זאת, גם בתוך ההסתרה הכפולה נמצא הקב"ה. עלינו להתאמץ ולומר "אֶכֶן אֶתָּה אֵל מְסֻתָּר" - בתוך כל ההסתרות אתה עצמך נמצא. ולבסוף ההסתרה תעלם.

אכן אתה אל מסתתר בגימטריא כד פעמים אלול, רמז לתאריך כ"ד באלול, יום אחד לפני שהחלה בריאת העולם (בכ"ה אלול). לפי הקבלה, היום הזה הוא סוף "עולם התוהו" שקדם לעולם התיקון. אז מבינים שגם בהסתר הכפול ה' נמצא, וממילא אפשר להתחיל ביום הבא את תהליך הבריאה של "עולם התיקון", בריאה שהיא הבראה ותיקון ההסתר. "יהי אור"!

[מבחר שיעורי התבוננות ח"י עמ' 216]

תהלים - פרקים ק"ו-ק"ז

תניא - אגרת הקדש ט"ז

לאנשי ק' וכו',

מזו אחוביי אחיי ורעיי אשר כנפשי הנה לא נעלם ממני צוק העתים אשר נתדלדלה הפרנסה ובפרט הידועים לי ממחניכם אשר מטה ידם בלי שום משען ומשענה וממש לוויים ואוכלים ה' ירחם עליהם וירחיב להם בצר בקרוב ועם כל זה לא טוב הם עושים לנפשם לפי הנשמע אשר קפצו ידם הפתוחה מעודם עד היום הוזה ליתן ביד מלאה ועין יפה לכל הצמרכות ההכרחיים לדי מחסורי האביונים נקיים אשר עיניהם נשואות אלינו ואם אנו לא נרחם עליהם ח"ו מי ירחם עליהם וחי אחיך עמך כתיב ולא אמרו חיך קודמין אלא כשביד אחד

קיתון של מים וכו' שהוא דבר השווה לשניהם בשווה לשתות להשיב נפשם בצמא. אבל אם העני צריך לחם לפי הטף ועצים וכסות בקרה וכה"ג כל דברים אלו קודמין לכל מלבושי כבוד וזבח משפחה בשר ודגים וכל מטעמים של האדם וכב"ב ולא שייך בזה חייד קודמין מאחר שאינן חיי נפש ממש כמו של העני שווה בשווה ממש כדאיתא בנדרים דף פ'.

לוח היום-יום

כ"ב אלול

תורת החסידות דורשת, כי תחלה להוכחה צריכים להסיר את הצפרנים, ניט שטעכען זיך, כי בטופרהא אחידן, יעדער שטאך איז קליפה וסטרא אחרא, ואחר נטילת הצפרנים צריך להיות נטילת ידים כמבואר ענינה בדברי אלוקים חיים, המשכת המוחין למדות.

תרגום: תורת החסידות דורשת, כי תחלה להוכחה צריכים להסיר את הצפרנים, לא להידקר, כי "בצפרנים הן - (הסטרא אחרא) - נאחזות", כל דקירה היא קליפה וסטרא אחרא, ואחר נטילת הצפרנים צריך להיות נטילת ידים, כמבואר ענינה בדברי אלוקים חיים, המשכת המוחין למדות.

נ"ך יומי - דברי-הימים - ב פרק כ"ו

(א) (א) וַיִּקְחוּ כָל-עַם יְהוּדָה אֶת-עֲזִיָּהוּ וְהוּא בֶן-יֵשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה וַיִּמְלִיכוּ אוֹתוֹ תַּחַת אָבִיו אֲמֻצִּיָּהוּ: (ב) הוּא בָּנָה אֶת-אֵילֹת וַיִּשְׁיֹבָה לַיהוּדָה אַחֲרֵי שִׁכְבַּת-הַמֶּלֶךְ עִם-אֲבֹתָיו: (ג) (פ) בֶּן-יֵשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה עֲזִיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אִמּוֹ [יְכָלִיָּה] (יְכִילִיָּה) מֶן-יְרוּשָׁלַם: (ד) וַיַּעַשׂ הַיֵּשָׁר בְּעֵינָי יְ-הוָה כָּל אֲשֶׁר-עָשָׂה אֲמֻצִּיָּהוּ אָבִיו:

ויעש הישר בעיני י"י - ככל הישר שעשה אביו עשה ולא עשה כרשעתו.

(ה) וַיְהִי לְדָרֶשׁ אֶל-לֵהִים בְּיָמָיו וְכִרְיָהוּ הַמֶּבֶן בְּרֹאֵת הָאֱלֹהִים וּבְיָמָיו דָּרָשׁ אוֹת-יְ-הוָה הַצְּלִיחוּ הָאֱלֹהִים:

בימי זכריהו - זה עזיהו וג' שמות נקראו לו עזיהו זכריהו עזריהו ודוגמא יהואחז (דברי הימים ב כ"א, י"ז) אחזיהו (מלכים ב ח', כ"ד). המבין בראות האלהים - שהבין בראות אלהים שטובה היא ונתירא מי"י.

(ו) וַיֵּצֵא וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּפְרֹץ אֶת-חוֹמַת גֵּת וְאֵת חוֹמַת יִבְנָה וְאֵת חוֹמַת אֲשֶׁדּוֹד וַיִּבְנֶה עָרִים בְּאֲשֶׁדּוֹד וּבַפְּלִשְׁתִּים: (ז) וַיַּעֲזֹרֵהוּ הָאֱלֹהִים עַל-פְּלִשְׁתִּים וְעַל- [הַעֲרָבִים] (הַעֲרָבִים) הַיֹּשְׁבִים בְּגוֹר-בְּעַל וְהַמְּעוֹנִים: (ח) וַיִּתְּנוּ הָעַמּוֹנִים מִנְּחָה לְעֲזִיָּהוּ וַיִּלָּךְ שְׁמוֹ עַד-לְבֹא מִצְרַיִם כִּי הָחֹזֶק

עַד-לְמַעְלָה: (ט) וַיֵּבֶן עֲזַיְהוּ מִגְדָּלִים בִּירוּשָׁלַם עַל-שַׁעַר הַפִּנָּה וְעַל-שַׁעַר הַגֵּיָא וְעַל-הַמִּקְצוֹעַ וַיַּחֲזֶקם:

ויבן עזיהו מגדלים וגו' - הוצרך לחזק מה שפרצו בחומה בימי אביו.

(י) וַיֵּבֶן מִגְדָּלִים בַּמִּדְבָּר וַיַּחֲצֹב בָּרוֹת רַבִּים כִּי מִקְנֵה-רֶב הָיָה לוֹ וּבִשְׁפָלָה וּבַמִּישׁוֹר אֲכָרִים וְכַרְמִים בְּהָרִים וּבְפְרָמָל כִּי-אָהָב אֲדָמָה הָיָה:

אכרים - אראטורי בלעז. וכרמים - דוגמא לכורמים וליוגבים (מלכים ב כ"ה, י"ב), שומרי בהמות היה לו. כי אוהב אדמה הי' - מפורש בב"ר ב' להוטים אחרי אדמה היו ולא נמצא בהם תועלת הוא וקין.

(יא) {ו} וַיְהִי לְעֲזַיְהוּ חֵיל עֲשֵׂה מִלְחָמָה יוֹצֵאִי צָבָא לְגָדוֹד בְּמִסְפַּר פְּקָדֹתָם בְּיָד [יַעֲיָאֵל] (יעואל) הַסּוֹפֵר וּמַעֲשִׂיהוּ הַשּׁוֹטֵר עַל יַד-חֲנִנְיָהוּ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ: (יב) כָּל מִסְפַּר רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְגִבּוֹרֵי חֵיל אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: (יג) וְעַל-יָדָם חֵיל צָבָא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעֵת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת עוֹשֵׁי מִלְחָמָה בְּכַח חֵיל לַעֲזוּה לַמֶּלֶךְ עַל-הָאוֹיֵב: (יד) וַיִּכֶן לָהֶם עֲזַיְהוּ לְכָל-הַצָּבָא מִגָּנִים וּרְמָחִים וְכוּבָעִים וְשִׁרְיָנוֹת וְקִשְׁתוֹת וְלֹאֲבָנֵי קִלְעִים: (טו) וַיַּעֲשׂוּ בִירוּשָׁלַם חֲשֻׁבָנוֹת מִחֲשֻׁבַּת חוֹשֵׁב לַהֲיוֹת עַל-הַמִּגְדָּלִים וְעַל-הַפְּנוֹת לִירוֹא בַּחֲצִים וּבְאַבְנֵים גְּדֻלוֹת וַיֵּצֵא שְׁמוֹ עַד-לְמִרְחֹק כִּי-הִפְלִיא לַהֲעֹזֵר עַד כִּי-חָזָק:

חשבנות מחשבת חושב - דוגמא מעשה חושב (שמות כ"ח, ט"ו), כלי מלחמות עשה באומנות כגון דיק ואילים המנגחים בחומה כדכתיב כי בתחבולות תעשה לך מלחמה (משלי כ"ד, ו').

(טז) וַיַּחֲזִקְתוּ גִבָּה לְבֹו עַד-לְהַשְׁחִית וַיִּמְעַל בִּי-הוָה אֶל-לֵהוּ וַיָּבֵא אֶל-הַיֵּכָל יְיָ-הוָה לְהַקְטִיר עַל-מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת:

וימעל בי"י אלהיו - כאן נופל לומר מעילה כי בשגגה עשה דוגמא נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה (ויקרא ה', ט"ו). ויבא אל היכל י"י - שאמר נאה למלך לשרת למלך הכבוד.

(יז) וַיָּבֵא אַחֲרָיו עֲזַרְיָהוּ הַכֹּהֵן וְעַמּוֹ כֹּהֲנִים | לִי-הוָה שְׁמוֹנִים בְּנֵי-חֵיל: (יח) וַיַּעֲמֵדוּ עַל-עֲזַיְהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא-לָךְ עֲזַיְהוּ לְהַקְטִיר לִי-הוָה כִּי לַכֹּהֲנִים בְּנֵי-אַהֲרֹן הַמִּקְדָּשִׁים לְהַקְטִיר צֵא מִן-הַמִּקְדָּשׁ כִּי מַעֲלָתָ וְלֹא-לָךְ לְכָבוֹד מִי-הוָה אֶל-לֵהִים: (יט) וַיִּזְעַף עֲזַיְהוּ וּבִידוֹ מִקְטֹרֶת לְהַקְטִיר וּבִזְעָפוֹ עִם-הַכֹּהֲנִים וְהַצֹּרֶעַת זָרְחָה בְּמִצְחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים בְּבֵית יְיָ-הוָה מַעַל לְמִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת:

ובידו מקטרת להקטיר - ורצה להכות בו הכהן המונעו מלהקטיר קטורת.

(כ) וַיִּפֶּן אֱלֹהֵי עֶזְרָהּ כֵּהֵן הָרֹאשׁ וְכָל-הַכֹּהֲנִים וְהִנֵּה-הוּא מְצָרֵעַ בְּמִצְחוֹ וַיִּבְהַלּוּהוּ מִשָּׁם וְגַם-הוּא נִדְחָף לֵיצֵאת כִּי נִגְעוּ יְ-הוָה: (כא) וַיְהִי עֲזִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ מְצָרֵעַ עַד-יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בֵּית [הַחֲפָשִׁית] (הַחֲפָשִׁית) מְצָרֵעַ כִּי נִגְזַר מִבֵּית יְ-הוָה וַיּוֹתֶם בָּנוּ עַל-בֵּית הַמֶּלֶךְ שׁוֹפֵט אֶת-עַם הָאָרֶץ:

בית החפשית - ובירושלמי מפורש עשה לו בית בבית הקברות על שם במתים חפשי (תהלים פ"ח, ו'). כי נגזר - לו מלבא עוד בין הבריות דוגמא ואת אשר נגזר עליה (אסתר ב', א').

(כב) וַיֹּתֵר דְּבָרֵי עֲזִיָּהוּ הָרֹאשִׁימִים וְהָאַחֲרִימִים כְּתֹב יִשְׁעִיהוּ בֶן-אֲמוּץ הַנָּבִיא: (כג) וַיֵּשֶׁב עֲזִיָּהוּ עִם-אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם-אֲבֹתָיו בַּשָּׂדֶה הַקְּבוּרָה אֲשֶׁר לַמְּלָכִים כִּי אָמְרוּ מְצָרֵעַ הוּא וַיִּמְלֹךְ יוֹתָם בָּנוּ תַּחֲתָיו: בשדה הקבורה - ולא במערה עם המלכים.

שבת קדש // כ"ג אלול // ש"פ נצבים-וילך

הומש - שביעי פרשת נצבים-וילך

(כ) {ששי / שביעי במחוברות} כִּי-אֲבִיאֲנוּ אֶל-הָאֲדָמָה| אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבְתָּיו וְכָת חֶלֶב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע וְדָשַׁן וּפָנָה אֶל-אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וַעֲבָדוּם וַנִּגְאֲצֵנִי וְהִפָּר אֶת-בְּרִיתִי:

ארי אעילנן לארעא דקיימית לאברהמהון עבדא חלב ודבש וייכלון ויסבעון ויחפנקון ויחפנקון בחר טענות עממא
ויפלחון להון וירגזון קדמי וישגון ית קימי.

ונאצוני - והכעסוני, וכן כל לשון ניאוצ - לשון כעס.

(כא) וְהָיָה כִּי-תִמְצָאנָּה אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִפְנֵי
לֵעָד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ כִּי יִדְעָתִי אֶת-יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם
בְּטָרִם אֲבִיאֲנוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי:

ויהי ארי וזרעו ויהיו בישן סגיאן ועקן ותתיב תושבחהא הדא קדמוהי לסהיד ארי לא תתנשי מפם בגיהון ארי גלי
קדמי יצרהון דאנון עבדין יומא דין עד לא אעילנן לארעא דקיימית.

ידעתי...

כפתיחה לשירת האזינו, אומר משה רבינו לישראל דברים קשים: "כִּי יִדְעָתִי
אֲחֵרֵי מוֹתִי כִּי הִשְׁחַת תִּשְׁחַתּוֹן וְסָרְתָם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְקִרְאת אֶתְכֶם
הָרָעָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי תַעֲשׂוּ אֶת הָרָע בְּעֵינֵי ה' לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם".
בסוף פרשת נצבים נאמר "ובחרת בחיים", הבחירה תמיד בידינו, כמו שמודגש
בכל פרשת נצבים שעלינו לשמור את הברית ולעשות תשובה, "כי קרוב אליך
הדבר מאד". והנה פרשת וילך הולכת לכאורה בכיוון הפוך. ה' אומר למשה
"הִנֵּה שָׁכַב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וַזָּנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֹכַר הָאָרֶץ... וַעֲזָבֵנִי וְהִפָּר
אֶת בְּרִיתִי... וְחָרָה אַפִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא", וכן משה אומר לישראל: אני יודע
שתחטאו. נראה שאין בחירה חופשית, גלוי וידוע שנהיה חוטאים. זו באמת
הרגשתו של האדם שנפל בחטא, יאוש מאפשרות של תיקון - הרי היה ברור
שאחטא, אי אפשר לשנות את זה...

כדי לתת תקווה לחוטאים, צריך להתחבר למקום מאד גבוה. נכון שלפי ידיעת
ה' אתה היית אמור לחטוא, אבל עליך להתעלם מזה, להתעלות למעלה מזה -
להתקשר לא אל ידיעת ה' אלא לרצון ה'. ה' רוצה שתהיה צדיק ולא תחטא, ואם
תתחזק בהכרה הזו תצליח לשבור את מעגל-הקסם של החטא. זו המטרה של
שירת האזינו, המעלה אותנו למקום גבוה מאד, ומעניקה לנו כוח של בחירה
מנצחת שמחברת אותנו לרצון ה' וגוברת על כל החשבונות.

[לפי 'עמודיה שבעה']

וענתה השירה הזאת לפניו לעד - שהתריתי בו בתוכה על כל המוצאות אותה. כי לא תשכח מפי זרעו - הרי זו אבטחה לישראל שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי.

(כב) ויכתב משה את השירה הזאת ביום ההוא וילמדה את בני ישראל:

וכתב משה ית תושבחתא הדיא ביומא ההוא ואלפה לבני ישראל.

(כג) ויצו את יהושע בן-נון ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל-הארץ אשר-נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך:

ופקיד ית יהושע בר נון ואמר תקף ועילם ארי את תעיל ית בני ישראל לארעא דקנימית להון ומימרי יהי בסעדה.

ויצו את יהושע בן נון - מוסב למעלה כלפי שכינה, כמו שמפורש, אל הארץ אשר נשבעתי להם.

(כד) ויהיו כבלות משה לכתב את-דברי התורה הזאת על-ספר עד תמם:

והיה בר שיצי משה למכתב ית פתגמי אורייתא הדיא על ספרא עד דשלימו.

(סיום) חסלת פרשת נצו"י. ע' פסוקים אדניה סימן.

תהלים - פרקים ק"ה-ק"ב

תניא - אגרת הקדש ט"ז

והנה זהו עפ"י שורת הדין גמור. אבל באמת גם אם הוא ענין דלא שייך כ"כ ה"ט ראוי לכל אדם שלא לדקדק להעמיד על הדין רק לדחוק חייו וליכנס לפני ולפנים משורת הדין ולדאוג לעצמו ממארו"ל שכל המדקדק בכך סוף בא לידי כך ח"ו וגם כי כולנו צריכים לרחמי שמים בכל עת באתערותא דלתתא דוקא בכל עת ובכל שעה לעורר רחמינו על הצריכים לרחמים וכל המאמץ לבבו וכובש רחמיו יהיה מאיזה טעם שיהיה גורם כך למעלה לכבוש וכו' ח"ו ומה גם כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב תמיד ולא יחטא והצדקה מכפרת ומגינה מן הפורענות וכו' ולזאת היא רפואת הגוף ונפש ממש אשר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו בשגם אנו מאמינים בני מאמינים כי הצדקה אינה רק הלואה להקב"ה כדכתיב מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו בכפליים בעולם הזה דשכר כל המצות ליכא בעוה"ז לבד מצדקה לפי שהוא טוב לבריות כדאיתא בקדושין ס"פ קמא וגם יש לחוש לעונש ח"ו כשחבריו נמנים לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהם כגודע ממארו"ל ולשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב בכל מילי דמיטב הטיבה ה' לטובים וישרים כנפשם ונפש הדו"ש מכל לב ונפש:

לוח היום-יום

כ"ג אלול

ר' משה בנו של רבינו הזקן בלמדו - והוא אז כבן ח'-י"א שנה - הסוגיא בשבחו של חכמים בגטין (ס"ז א) נסתפק במאמר רשב"י שם שנו מדותי, שיש בזה שני פירושים, למדו תורתי (רש"י) או מידותי כפשוטו. בתוך כך נכנס רבינו הזקן ואמר - בניגון, כדרכו בקדש, תורה שניתנה לנו כולה מדות טובות, אפילו העונשין שבה הם באמת חסד וטוב, ושני הפירושים אחד הם והא בהא תליא, אי אפשר להיות מדות טובות בלי תורה, ואי אפשר לתורה בלי מדות טובות. ככל הנ"ל קרה גם להצמח צדק בהיותו בגיל ח'-י"א שנה.

נ"ך יומי - דברי הימים ב פרק כ"ז

(א) {פ} בֶּן-עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנָה יוֹתֵם בְּמָלְכוֹ וַיֵּשֶׁב-עֲשָׂרָה שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וַיֵּשֶׁב אִמּוֹ יְרוּשָׁה בֵּת-צְדֹק: (ב) וַיַּעַשׂ הַיֵּשֶׁב בְּעֵינָיו יְיָ הִזָּה בְּכָל אֲשֶׁר-עָשָׂה עֲזִיהוּ אָבִיו רַק לֹא-בָא אֶל-הֵיכַל יְיָ הִזָּה וְעוֹד הָעָם מִשְׁחִיתִים:

ככל אשר עשה עזיהו אביו - הטובות שעשה אביו וזהו שאמר רבי שמעון בן יוחאי במסכת סוכה אלמלא יהי' אברהם אבינו מקבל עליו כל עונות הדורות עד לו אני הייתי מקבל עלי חטאי הדורות מאברהם עד לי ואם היה יותם בן עזיהו עמי היינו מקבלין עלינו מאברהם ועד סוף הדורות שבכל המלכים שלפניו ולאחריו מצינו בהם חטא חוץ מיותם, דוד רק באוריה החתי שלמה נשיו הטו לבבו (מלכים א י"א, ד'), ורחבעם עזב את תורת י"י (דברי הימים ב י"ב, א'), אביה וילך בכל חטאת אביו (מלכים א ט"ו, ג'), אסא הוציא כסף וזהב מאוצרות בית י"י (דברי הימים ב ט"ז, ב') ונתן הנביא בית המהפכת, יהושפט נתחבר לרשע יהורם הרג אחיו אחזיהו אמו יועצתו להרשיע יואש הרג זכריה ונעשה קדש אמציה השתחו' לפסילי שעיר עזיהו נכנס להיכל להקטיר אחז הלך בדרכי מלך ישראל וגם עשה מצבות לבעלים חזקיה גבה לבו ויהי עליו קצף (דברי הימים ב ל"ב, כ"ה) ועל שלשה לא הודו לו, מנשה עשה הרע בעיני י"י יאשיהו לא שמע דברי נבואה מפי אלהים צדקיה עשה הרע בעיני י"י ולא נכנע מפני ירמיה אבל יותם לא נמצא בו שום דופי (כך אמר לי ר' אלעזר בר משה). ועוד העם משחיתים - כדכתיב עוד העם מזבחים ומקטרים (מלכים ב ט"ו, ל"ה).

(ג) הוּא בָּנָה אֶת-שַׁעַר בֵּית-יְיָ הַזֶּה וּבָחֻמַּת הָעֶפְלָה בָּנָה לָרֶב:

ובחומת העופל - דוגמא עופל ובחן (ישעיהו ל"ב, י"ד), היה בונה מצודות.

(ד) וְעָרִים בָּנָה בְּהַר-יְהוּדָה וּבְחָרְשִׁים בָּנָה בִּירְנִיּוֹת וּמִגְדָּלִים:

ובחרשים בנה בירניות - לשון בירה גדולה.

(ה) וְהוּא נָלַחם עִם-מֶלֶךְ בְּנֵי-עַמּוֹן וַיַּחֲזֹק עֲלֵיהֶם וַיִּתְּנוּ-לוֹ בְנֵי-עַמּוֹן בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵאֶה כְּכַר-פָּסָף וַעֲשָׂרַת אֲלָפִים כְּרִים חֲטָיִים וַיִּשְׁעוּרִים עֲשָׂרַת

אלפים זאת השיבו לו בני עמון ובשנה השנית והשלישית: (ו) ויתחזק יותם בי הכין דרכיו לפני י-הוה א-להיו: (ז) ויתר דברי יותם וכל-מלחמתיו ודרכיו הנם כתובים על-ספר מלכי-ישראל ויהודה: (ח) בן-עשרים וחמש שנה היה במלכו ויש-עשרה שנה מלך בירושלם: (ט) וישכב יותם עם-אבתיו ויקברו אתו בעיר דגיד וימלך אחז בנו תחתיו:

הפטרת נצבים וילך

(ישעיה פרק סא-סב)

ברוך אתה יי א-להינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יי הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

(י) {פ} שוש אשיש בי-הוה תגל נפשי בא-להי כי הלבישני בגדי-ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פאר וככלה תעדה בליה: (יא) כי בארץ תוציא צמחה וכנגה זרועיה תצמיח בן א-דני י-הוה יצמיח צדקה ותהלה נגד כל-הגוים: (א) למען ציון לא אחשה ולמען ירושלם לא אשקוט עד-יצא כנגה צדקה וישועתה כלפיד יבער: (ב) וראו גוים צדקך וכל-מלכים כבודך וקרא לך שם חדש אשר פי י-הוה יקבנו: (ג) והיית עטרת תפארת ביד-י-הוה [וצניף] [וצנוף] מלוכה בכה-א-להיך: (ד) לא-יאמר לך עוד עזובה ולא-רצך לא-יאמר עוד שממה כי לך יקרא חפצי-בה ולא-רצך בעולה כי-חפץ י-הוה בך וארצך תבעל: (ה) כי-יבעל בחור בתולה יבעלוך בניה ומשוש חתן על-כלה ישיש עליך א-להיך: (ו) על-חומתיך ירושלם הפקדתי שמרים כל-היום וכל-הלילה תמיד לא יחשו המזכרים את-י-הוה אל-דמי לבם: (ז) ואל-תתנו דמי לו עד-יכונן ועד-ישים את-ירושלם תהלה בארץ: (ח) נשבע י-הוה בימינו ובזרוע עזו אם-אתן את-דגנך עוד מאכל לאיבך ואם-ישתו בני-נכר תירושך אשר יגעת בו: (ט) כי מאספיו יאכלהו והללו את-י-הוה ומקבציו ישתהו בחצרות קדשי: (י) {ס} עברו

עָבְרוּ בַשְּׁעָרִים פָּנּוּ דֶרֶךְ הָעָם סָלוּ סָלוּ הַמַּסְלָה סָקְלוּ מֵאֲבָן הָרִימוּ
גַם עַל-הָעַמִּים: (יא) הִנֵּה יְ-הוָה הַשְׁמִיעַ אֶל-קִצֵּה הָאָרֶץ אָמְרוּ
לְבַת-צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה שִׁכְרוּ אֶתוֹ וּפָעֲלָתוֹ לְפָנָיו: (יב)
וְקִרְאוּ לָהֶם עִם-הַקֹּדֶשׁ גָּאוּלִּי יְ-הוָה וְלֵךְ יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר לֹא
נִעְזְבָה: (א) {ו} מִי-זֶה בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מְבַצָּרָה זֶה הַדּוֹר
בְּלִבוֹשׁוֹ צִעָה בָּרֶב כַּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר בְּצִדְקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ: (ב) מְדוּעַ
אָדָם לְלִבוֹשֶׁךָ וּבְגָדֶיךָ בְּדֶרֶךְ בָּגַת: (ג) פּוֹרְהוּ דְרָכָתִי לְבָדִי וּמַעֲמִים
אֵין-אִישׁ אֶתִּי וְאֶדְרָכֶם בְּאִפִּי וְאֶרְמָסֶם בַּחֲמָתִי וְיֹז נִצָּחֶם עַל-בְּגָדִי
וְכָל-מַלְבוּשֵׁי אֶנְאֵלָתִי: (ד) כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וַשְׁנַת גָּאוּלִּי בָּאָה:
(ה) וְאֲבִיט וְאֵין עֹזֹר וְאֶשְׁתּוֹמֵם וְאֵין סוֹמֵךְ וַתּוֹשַׁע-לִי זִרְעִי וַחֲמָתִי
הִיא סִמְכָתִנִּי: (ו) וְאֲבוֹם עַמִּים בְּאִפִּי וְאֶשְׁכַּרֶם בַּחֲמָתִי וְאוֹרִיד
לְאָרֶץ נִצָּחֶם: (ז) {ו} חֲסִדִּי יְ-הוָה | אֲזַכִּיר תְּהִלָּתְךָ יְ-הוָה כְּעַל כָּל
אֲשֶׁר-נִמְלָנוּ יְ-הוָה וְרַב-טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-נִמְלָם בְּרַחֲמָיו
וּכְרַב חֲסִדָּיו: (ח) וַיֹּאמֶר אֶךְ-עַמִּי הֵמָּה בָּנִים לֹא יִשְׁקָרוּ וַיְהִי לָהֶם
לְמוֹשִׁיעַ: (ט) בְּכָל-צָרָתָם | [לז] (לא) צָר וּמַלְאָךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם
בְּאֶהֱבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא גָּאֻלָּם וַיִּנְטָלֵם וַיִּנְשְׂאֵם כָּל-יְמֵי עוֹלָם:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל תְּדוּרוֹת,
הָאֵל הַנְּאֻמָּן, הַאֹמֵר וַעֲשֵׂה, הַמְדַבֵּר וּמַקְנִים, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק. נֶאֱמַן
אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יִשׁוּב
רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו, רַחֵם עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבָת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וַתִּשְׁמַח
בְּמַתָּרָה בְּיָמֵינוּ, בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ, שְׂמַחְנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
בְּאַלְיָהּוּ הַנְּבִיא עֲבָדֶךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, בְּמַתָּרָה יָבֹא וַיִּגַּל לִבָּנוּ.
עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אַחֲרָיו אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ
נִשְׁבַּעְתָּ לֹא שְׁלֹא יִכָּבֵד גֵּרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מֶגֶן דָּוִד, עַל תְּתוֹרָה
וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָּאֶרֶת, עַל כָּל יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ
וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, וַתִּפְרֹךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ
מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת.

פרק משנה לשבוע פרשת נצו"י - חולין פרק ב'

(א) השוחט אחד בעוף, ושנים בבמה, שחיטתו כשרה. ורבו של אחד, כמוהו. רבי יהודה אומר, עד שישחט את הורידין. חצי אחד בעוף, ואחד וחצי בבמה, שחיטתו פסולה. רב אחד בעוף ורב שנים בבמה, שחיטתו כשרה.

השוחט אחד בעוף. משום דלכתחלה מבעי לשחט שני סימנין אפלו בעוף, תנא השוחט, דמשמע דאחד בעוף דיבעד אין לכתחלה לא. אבל שנים בבמה לכתחלה הוי, דעד כמה לשחט וליזיל. אי נמי, משום דבעי למתני רבו של אחד כמוהו דדוקא דיבעד, דלכתחלה צריך שיתכונן לשחט כל הסימנין כלו. ואחד בעוף נפקא לן דכשר, מקרא דכתיב (ויקרא יא) זאת תורת הבמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים, הטילו הכתוב לעוף בין במה לדגים, לחיבו בשני סימנין אי אפשר שכבר הקש לדגים, לפטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הקש לבמה, הא כיצד, הכשרו בסימן אחד. ושחיטה מן הצואר ובשני סימנים. וחמשה דברים הפוסלים את השחיטה, שהיה דרסה חלדה הגרמה ועקור, בלהו גמרא גמירי לה. דתנא, וזבחתי כאשר צויתיה, מלמד שנצטווה משה בעל פה על הלכות שחיטה, על הושט ועל הקנה ועל רב אחד בעוף ועל רב שנים בבמה: עד שישחט את הורידים. כמין חוטין שעל שני צדי הקנה. ואעוף בלבד קאי רבי יהודה, כדי להוציא את דמו, הואיל וצולוהו כלו כאחד. ושחיטה דקאמר רבי יהודה לאו דוקא, אלא שינקב הורידין בשעת שחיטה קדם שיקרש הדם, דתו לא נפיק על ידי מליחה. ואין הלכה כרבי יהודה: רב אחד בעוף כו'. ואף על גב דתנן ברישא רבו של אחד כמוהו, הדר תנא הכא רב אחד בעוף וכו', חד בחלין וחד בקדשים. דאי אשמעינן בחלין הוה אמינא חלין הוא דסגי ליה ברבא משום דלאו לדם הוא צריך, אבל קדשים דלדם הוא צריך לא תסגי ליה ברבא, קמשמע לן:

(ב) השוחט שני ראשין כאחד, שחיטתו כשרה. שנים או חזין בסכין ושוחטין, אפלו אחד למעלה ואחד למטה, שחיטתן כשרה.

שנים או חזין בסכין ושוחטין. במה אחת: אפלו אחד למעלה ואחד למטה. שזה או חזו בקצה אחד של סכין וחברו בצדו השני:

(ג) התיז את הראש בבת אחת, פסולה. היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת, אם יש בסכין מלא צואר, כשרה. היה שוחט והתיז שני ראשים בבת אחת, אם יש בסכין מלא צואר אחד, כשרה. במה דברים אמורים. בזמן שהוליד ולא הביא, או הביא ולא הוליד. אבל אם הוליד והביא, אפלו כל שהוא, אפלו באזמל, כשרה. נפלה סכין ושחטה, אף על פי ששחטה בדרכה, פסולה, שנאמר: וזבחתי ואכלת (דברים י"ב:א), מה שאתה זוכת, אתה אוכל. נפלה הסכין והגביהה,

נפלו כליו והגביהו, השחיתו את הספין ועף, ובא חברו ושחט, אם שהה כדי שחיטה, פסולה. רבי שמעון אומר, אם שהה כדי בקור.

התז את הראש. כאדם המתז קנה או דלעת, שדוחק הספין בכח ופוסק. וזו היא דרסה: היה שוחט. במשיכה, והתז הראש בהבאה בלבד או בהולכה בלבד. ולשחיטת הסימנים שעור הפשר, קרי התז את הראש: אם יש בספין מלא צואר. חוץ לצואר הבהמה והעוף ששוחט: פשרה. שיש בספין כדי לשחט במשיכה בלא דרסה. אבל אם אין ארץ הספין אלא כעבי הצואר או חוץ לצואר משהו, דרסה היא, שאין הסימנים נחתכין במשיכה זו לבדה בלא דרסה: אם יש בספין מלא צואר אחד. חוץ לשני הצוארים, דהינו שעור שלשה צוארים: אזמל. תער דק קטן מאד. ולא גזרינן אזמל שאין לו קרנים אטו אזמל שיש לו קרנים. ואזמל שיש לו קרנים הוא שרגילים לעשות כמין קרנים לאזמל לנוי על גביו ונוטים לצד ראשו. ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשטט מן הצואר, וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שפא יחלידו הסימנים אותן הקרנים: נפלה ספין ושחטה. טעמא דנפלה, הא הפילה הוא, פשרה. ואף על גב דלא איכון לשחט, דלא בעינן פונה בשחיטה, מדאצטריך קרא למימר גבי קדשים לרצונכם תזבחו, לדעתכם זבוחו כלומר מדעת וכונה, שמע מנה דבחלין לא בעינן כונה: נפלה ספין והגביהה. ושהה בהגבהה זו: כליו. בגדיו: או שהשחית את הספין. קדם שחיטה: ועף. נעשה עף ויגע מחמת השחזה, וכשהתחיל לשחט לא היה בו כח ופסק שחיטתו, ובא חברו ושחט: כדי שחיטה אחרת. כדי שישחט רב שנים בבהמה אחרת כמותה כשהיא רבוצה, גסה לגסה, ודקה לדקה, ועוף לעוף. והרמב"ם פסק כדברי האומר כדי שחיטת בהמה דקה לעוף, ובעי נמי כדי שיגביהנה וירפיצנה. ולא נהגו כן: כדי בקור. כשעור שהטבח בודק ומבקר את ספינו. ואין הלכה כרבי שמעון:

(ד) שחט את הושט ופסק את הגרגרת, או שחט את הגרגרת ופסק את הושט, או ששחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה, או שהחליד את הספין תחת השני ופסקו, רבי ישכב אומר, נבלה. רבי עקיבא אומר, טרפה. כלל אמר רבי ישכב משום רבי יהושע, כל שנפסלה בשחיטתה, נבלה. כל ששחיתתה כראוי ודבר אחר גרם לה לפסול, טרפה. והודה לו רבי עקיבא.

ופסק את הגרגרת. הינו עקור. ובבהמה קאי: תחת השני. תחת הסימן השני. שהיה תוחב הספין בין הסימן לצואר: החליד. פסה. ולשון חלדה, כחלדה הדרה בעקרי הפתים דמכסיא: ופסקו. מלמטה למעלה: נבלה. ומטמאה במשא: טרפה. ואינה מטמאה: ודבר אחר גרם לה להפסול. כגון אחד מן הטרפות השנויות בפרק ואלו טרפות:

(ה) השוחט בהמה תיה ועוף ולא יצא מהן דם, בשרים, ונאכלים בידים מסאבות, לפי שלא הכשרו בדם. רבי שמעון אומר, הכשרו בשחיטה.

בְּיָדִים מְסֻבּוֹת. כְּלוּמַר בְּלֹא נְטִילַת יָדִים. דְּגִזְרוּ עַל הַיָּדִים לִהְיוֹת שְׁנִיּוֹת לְטֻמְאָה. וּבַחֲלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהָרַת הַקַּדָּשׁ מִיָּד, דְּשֵׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בֵּהּ. דְּאֵלּוּ בַּחֲלִין גְּרִידָא, אִפְלוּ הָיוּ מְכַשְּׂרִין בְּדָם אֵין שְׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בַּחֲלִין: לְפִי שְׁלֹא הִכְשֵׁרוּ בְּדָם. שְׂאִין אֲכָל מִקְבֵּל טֻמְאָה עַד שֵׁיבָא עָלָיו מִים אוֹ אֶחָד מִשְׁבָּעָה מְשָׁקִין, שֶׁהֵם מִים זֵין שְׁמֶן חֵלֶב וְדָבֶשׁ דָּם טַל: הִכְשֵׁרוּ בְּשַׁחֲטָה. מִגּוּ דְשַׁרְיָא שַׁחֲטָה לְהַךְ בְּשַׁר מִיָּדֵי אֲבֵר מִן הַחֵי, מְשֻׁנְיָא לִיה נִמְי אוֹכְלָא לְגַבֵּי טֻמְאָה. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבֵּי שְׁמַעוֹן:

(ו) הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמְּסֻבָּת, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, עַד שֶׁתִּפְרָכֶם בְּיָד וּכְרָגָל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, דִּיתָּה אִם זִנְקָה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִף הַשּׁוֹחֵט בְּלִילָה וּלְמַחֵר הַשָּׁכִים וּמִצָּא כְּתָלִים מְלֵאִים דָּם, כְּשֶׁרָה, שְׁזִנְקָה, וּכְמִדַּת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים, עַד שֶׁתִּפְרָכֶם אוֹ בְּיָד אוֹ בְּרָגֶל אוֹ עַד שֶׁתִּכְשַׁכְשַׁכְשׁ בְּזִנְבָה, אֶחָד בְּהֵמָה דָּקָה וְאַחֶר בְּהֵמָה גְּסָה. בְּהֵמָה דָּקָה שֶׁפִּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הִחְזִירָהּ, פְּסוּלָה, שְׂאִינָה אֵלָּא הוֹצֵאת נֶפֶשׁ בְּלִבָּר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, שֶׁהִיתָה בַּחֲזָקָת מְסֻבָּת. אֲבָל אִם הִיתָה בַּחֲזָקָת בְּרִיאָה, אִפְלוּ אֵין בָּהּ אֶחָד מִכָּל הַסִּימָנִים הַלָּלוּ, כְּשֶׁרָה.

הַשּׁוֹחֵט אֶת הַמְּסֻבָּת. כָּל שְׁמַעְמִידִים אוֹתָהּ וְאִינָה עוֹמֶדֶת מִחֲמַת חֲלָהּ, הוּא מְסֻבָּת. וְאִפְלוּ יֵשׁ לָהּ כֹּחַ בְּשִׁנְיָה לְאָכֹל קוֹרוֹת וּבִקְעִיּוֹת שֶׁל עֵץ: עַד שֶׁתִּפְרָכֶם. דְּאֵי לֹא פְּרָכְסָה חִישִׁינָן שְׂמָא נְטִלָה נְשִׁמְתָּה קָדָם גִּמַּר שַׁחֲטָה: אִם זִנְקָה. כְּדֶרֶךְ שֶׁהִבְהִמּוֹת נּוֹפְחוֹת בְּגִרוֹנָם וְהָדָם מִקְלָח וּמִזְנוֹק בִּכְחַ: הַשּׁוֹחֵט בְּלִילָה. בְּהֵמָה מְסֻבָּת שְׁצָרִיכָה פְּרָכּוּס, וְלֹא יָדַע אִם פְּרָכְסָה, וּלְמַחֵר הַשָּׁכִים וּמִצָּא כְּתָלִי בֵּית שַׁחֲטָה הַצָּוָר מְלֵאִים דָּם, כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שְׁזִנְקָה. וּכְשִׁיטָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמַכְשִׁיר לָהּ בְּזִנוּק, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר: אֶחָד בְּהֵמָה דָּקָה וְאַחֶר בְּהֵמָה גְּסָה. צָרִיכָה פְּרָכּוּס אִם הִיא מְסֻבָּת: שֶׁפִּשְׁטָה יָדָהּ. בְּגִמַּר שַׁחֲטָה: וְלֹא הִחְזִירָהּ פְּסוּלָה. אִם הִיתָה מְסֻבָּת. לְפִי שְׂאִין זֶה פְּרָכּוּס אֵלָּא כֵּן דְּרָכָה בְּשַׁעַת צֹאת נֶפֶשׁ. אֲבָל גְּסָה לֹא אוֹרְחָה בְּהֵכִי, וּבֵין שֶׁפִּשְׁטָה וְלֹא כִפְפָה בֵּין שֶׁכִּפְפָה וְלֹא פִשְׁטָה, כְּשֶׁרָה:

(ז) הַשּׁוֹחֵט לְנִכְרִי, שַׁחֲטָתוֹ כְּשֶׁרָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִפְלוּ שַׁחֲטָה שִׂיאֲכָל הַנִּכְרִי מִחֲצֵר כְּבֵד שְׁלָה, פְּסוּלָה, שֶׁסֶתֶם מִחֲשֶׁבֶת נִכְרִי לְעִבּוּדָה זָרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, קָל וְחֹמֶר הַדְּבָרִים, וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁתִּמְחַשְּׁבָה פּוֹסֵלָת, בְּמִקְדָּשִׁין, אֵין הֵבֵל הוֹלֵךְ אֵלָּא אַחֵר הָעוֹבֵד, מָקוֹם שְׂאִין מִחֲשֶׁבֶת פּוֹסֵלָת, בַּחֲלִין, אֵינּוּ דִּין שְׁלֹא יֵהָא הֵבֵל הוֹלֵךְ אֵלָּא אַחֵר הַשּׁוֹחֵט.

וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. אִם בְּהֵמַת נִכְרִי הִיא. אִף עַל גִּבּ דִּישְׂרָאֵל קִשְׁחִיט לָהּ מִהֵנְיָא בָּהּ מִחֲשֶׁבֶת נִכְרִי, דְּסֶתֶם מִחֲשֶׁבֶתוֹ לְעִבּוּדָה זָרָה: חֲצֵר כְּבֵד. יוֹתֵרֶת הַכְּבֵד: אָמַר רַבִּי יוֹסִי קָל וְחֹמֶר. דְּלֹא מִהֵנְיָא מִחֲשֶׁבֶת בְּעָלִים, הוּאִיל וַיִּשְׂרָאֵל שַׁחֲטָה לָהּ: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁתִּמְחַשְּׁבָה פּוֹסֵלָת. דִּהֵנּוּ בְּמִקְדָּשִׁים, כְּדִכְתִּיב (וִיקְרָא ז) הַמִּקְרִיב אוֹתוֹ לֹא יִחַשֵׁב, קָרִי בִּיה לֹא יִחַשֵׁב, כְּלוּמַר שְׁלֹא יִחַשֵׁב לְאֲכָלָהּ חוּץ לְזִמְנוֹ כִּי פָּגוּל

יְהִי: אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחֲרֵי הָעוֹבֵד. דְּכָתִיב הַמִּקְרִיב לֹא יִחָשֵׁב. אָבֵל בְּעָלִים לֹא פָסְלִי בַּמַּחְשָׁבָתָן כִּי מִקְרִיב לָהּ כֹּהֵן: מְקוֹם שְׂאִין הַמַּחְשָׁבָה פּוֹסְלָת. בְּגִמְרָא מִפְּרָשׁ לְמַתְנִיתִין דְּהָכִי קָאָמַר, וּמָה בַּמְקוֹם שֶׁהַמַּחְשָׁבָה פּוֹסְלָת בַּמִּקְדָּשִׁים בְּאַרְבַּע עֲבֻדוֹת, אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחֲרֵי הָעוֹבֵד, מְקוֹם שְׂאִין מַחְשָׁבָה פּוֹסְלָת בְּחָלִין אֶלָּא בְּשֹׁמְרֵי עֲבֻדוֹת, אֵינוּ דִּין שְׂלֹא יִהְיֶה הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחֲרֵי הַשּׁוֹחֵט. וְהָכִי פְּרוּשָׁה, בַּמְקוֹם שֶׁהַמַּחְשָׁבָה פּוֹסְלָת בַּמִּקְדָּשִׁים בְּאַרְבַּע עֲבֻדוֹת, שְׁחִיטָה וְקִבְלָת הַדָּם זְרִיקָה וְהוֹלָכָה, בְּאִיזוֹ מֵאלוּ שְׁחָשַׁב עַל מְנַת לֶאֱכֹל מִן הַזֶּבֶח חוּץ לְזִמְנוֹ, פְּגוּל הוּא, וְאָף עַל פִּי שֵׁשׁ בָּה חִמָּרָא זֹו אֵין מַחְשָׁבָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא אַחֲרֵי הָעוֹבֵד. חָלִין לְעִנְיָן עֲבֻדָּה זָרָה שְׂאִין מַחְשָׁבָה פּוֹסְלָת בֵּהֶן בְּאַרְבַּע עֲבֻדוֹת אֶלָּא בְּשֹׁמְרֵים, בְּשִׁחִטָּה וּבְזִרְיקָה, דְּהִנֵּי הוּא דְּכָתִיב, זִבַּח לַאלֹהִים יִחְרָם (שְׁמוֹת כב), בַּל אֶסִּיךְ נִסְפִּיהֶם מִדָּם (תְּהִלִּים טז), אָבֵל קִבְלָה וְהוֹלָכָה לֹא כָּתִיב בֵּהֶן. וְהִקְטָרָה אָף עַל גֵּב דְּשִׁיכָא בְּעֲבֻדָּה זָרָה, מִיְהוּ לָאו עֲבֻדָּה הִיא לְאַפְסוּדֵי בִּהְמָה מִשּׁוּם הִקְטָר חֲלָפָה לְעֲבֻדָּה זָרָה הִכָּא דִּלֹּא נִשְׁחָטָה וְלֹא נִזְרַק דָּמָה לְעֲבֻדָּה זָרָה, דְּהָא אָפְלוּ בְּפָנִים לֹא מִפְּסִיל קָרְבָּן אִם חָשַׁב עַל אֲכִילַת בָּשָׂר בְּשַׁעַת הִקְטָר חֲלָבִים, וְכִיּוֹן שְׁמָצִינוּ קָלָא בַּמַּחְשָׁבָת חוּץ, דִּין הוּא שְׁנָקֵל בָּזָה שְׂלֹא יִהְיֶה הַדָּבָר תְּלוּי אֶלָּא בְּשׁוֹחֵט. וְהִלָּכָה כְּרַבִּי יוֹסִי:

(ח) הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים, לְשֵׁם גִּבְעוֹת, לְשֵׁם יָמִים, לְשֵׁם נְהָרוֹת, לְשֵׁם מְדָבְרוֹת, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסָכִין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשֵׁם אֶחָד מִכָּל אֱלוֹ, וְאֶחָד לְשֵׁם דָּבָר בָּשָׂר, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.

הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים וְכו' שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. וְתִקְרַבְתָּ עֲבֻדָּה זָרָה לֹא הוּא לֹאֲסֹר בִּהְנָאָה, מִשּׁוּם דְּכָל הֵנִי אֵינִן נִעְשִׂים עֲבֻדָּה זָרָה, דְּכָתִיב (דְּבָרִים יב) אֱלֹהֵיהֶם עַל הָהָרִים, וְלֹא הָהָרִים אֱלֹהֵיהֶם. וּמִיְהוּ פְּסוּלָה מִלְּאֲכֹל, מִשּׁוּם דְּדִמְיָא לְשִׁחִטָּה לְשֵׁם עֲבֻדָּה זָרָה וּמַחְלָפָא בֵּה. וְדוֹקָא שְׂאֵמַר לְשֵׁם הָרִים לְשֵׁם גִּבְעוֹת, אָבֵל אִם אָמַר לְמִלָּאָה הַמְּמָנָה עַל הָהָרִים וְעַל הַגִּבְעוֹת, הָרִי זֹו זִבְחֵי מַתִּים וְאִסוּרָה בִּהְנָאָה: לְשֵׁם דָּבָר בָּשָׂר. שְׁחִיטָה סָתָם:

(ט) אֵין שׁוֹחֲטִין לֹא לְתוֹךְ יָמִים, וְלֹא לְתוֹךְ נְהָרוֹת, וְלֹא לְתוֹךְ כָּלִים. אָבֵל שׁוֹחֵט הוּא לְתוֹךְ עוֹגָא שֶׁל מוֹם, וּבִסְפִינָה, עַל גִּבֵּי כָלִים. אֵין שׁוֹחֲטִין לְגִמְרָא כָּל עֵקֶר, אָבֵל עוֹשֶׂה גִמְרָא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ בְּשִׁבְלֵי שִׁיכָנָם הָדָם לְתוֹכָהּ. וּבִשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה בֵּן, שְׂלֹא יַחֲקֶה אֶת הַמִּינִין.

אֵין שׁוֹחֲטִין לְתוֹךְ יָמִים. שְׂלֹא יֵאמְרוּ לְשׁוֹרֵי שֶׁל יָם הוּא שׁוֹחֵט: וְלֹא לְתוֹךְ הַכָּלִים. שְׂלֹא יֵאמְרוּ לְזֶרֶק דָּמָה לְעֲבֻדָּה זָרָה קָא עֲבִיד: עוֹגָא. גִּמְרָא. לְשׁוֹן עוֹגִיאוֹת לְגִפְנִים, בְּמוֹעֵד קָטָן [פ"א מ"א]: עוֹגָא שֶׁל מוֹם. דוֹקָא עֲכוּרִים, אָבֵל צְלוּלִין לֹא. שְׂמָא יֵאמְרוּ לְפָרְצוּף פְּנֵיו הִנְרָאָה בְּמִים הוּא שׁוֹחֵט: וּבִסְפִינָה. יָכוֹל לְשַׁחֵט עַל גִּבֵּי כָלִים וְהָדָם שׁוֹתֵת וְיִוֶּרֶד לְתוֹךְ הָיִם. שֶׁהֲרֹאָה אוֹמַר כְּדִי שְׂלֹא לְלַכְלָךְ הַסְפִּינָה הוּא עוֹשֶׂה: אֵין שׁוֹחֲטִין לְגִמְרָא כָּל עֵקֶר. וְאִפְלוּ בְּבֵית. וְטַעֲמָא דְּגִמְרָא,

מפני שהוא חק המינים: אבל עושה גמא. בגמרא מפרש דהכי קאמר, אין שוחטים לגמא כל עקר. והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה, עושה מקום חוץ לגמא ושוחט, והדם שותת ויורד לגמא: יחקה את המינים. יחזיק ידיהן בחקותיהם. יחקה לשון חק:

(י) השוחט לשם עולה, לשם זבח, לשם אשם תלוי, לשם פסח, לשם תודה, שחיטתו פסולה. ורבי שמעון מכשיר. שנים או חזין בסבין ושוחטין, אחד לשם אחד מכל אלו, ואחד לשם דבר כשר, שחיטתו פסולה. השוחט לשם חטאת, לשם אשם ודאי, לשם בכור, לשם מעשר, לשם תמורה, שחיטתו כשרה. זה הכלל, כל דבר שנדר ונדב, השוחט לשמו, אסור, ושאינו נדר ונדב, השוחט לשמו, כשר.

השוחט. חלין בחוץ: לשם עולה. כיון דעולה באה בנדר ונדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה וקדשים בחוץ מתרים. הלכך גזור רבנן עלה ופסולה. וכן שלמים [וכו']: אשם תלוי. בא על ספק חיוב כרת. כגון שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שמן ואכל אחת מהן ואין ידוע איזו מהן אכל, אשתו ואחותו עמו במטה ובא על אחת מהן ואין ידוע על איזו מהן בא, מביא אשם תלוי להגן מן היסורים עד שיינדע לו אם חטא ודאי מביא חטאתו. ומתניתין רבי אליעזר היא דאמר [כרתות כה]. מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום, שבכל יום עומד בספק חטא ולבו נוקפו שפא חטאתי. ונמצא שדבר הנדר ונדב הוא: לשם פסח. ופסח נמי מקרי דבר הנדר ונדב, הואיל והוא עשוי להפרישו כל ימות השנה ולהניחו עד זמנו, אמרי קא שחיט שלמים בחוץ ואכיל להו: ורבי שמעון מכשיר. דלא חייש למראית העין: אשם ודאי. כגון אשם גזלות, מי שנשבע לשקר על כפירות ממון. ואשם מעילות, ואשם שפחה חרופה. ועל שם שאשם תלוי בא על ספק, קרי להני אשם ודאי: לשם בכור לשם מעשר. מידע ידעי אינשי דשקר הוא, דבכור ומעשר קלא אית להו ומידע ידעי מקמי הכי, דאלו ההוא שעטא לאו בני אפרושי נינהו דנימא השתא קמקדיש להו: זה הכלל. לאתויי אם אמר הריני שוחט לשם עולת נזיר, שהיא פסולה. דמהו דתימא ליכא למיחש לחרבא, דמידע ידעי דהא לא נדר, קא משמע לן דמימר אמרי דלמא נדר בצנעא זה שלשים יום שהוא סתם גזירות ובשלשים יום לא מנכרא מלתא לשכניו: ושאינו נדר ונדב. לאתויי עולת יולדת, שאם אמר לשם עולת יולדת בפרוש, כשרה. ואפלו לשם אשה שאינה חייבת קרבן לידה. ומהו דתימא הואיל ואין אותה אשה חייבת קרבן לידה לא היתה זו אלא נדבה, קא משמע לן דאימור שפא הפילה, דמפלת אין לה קול, ונמצא קרבן זה חובה ולא נדבה, ולפיכך שחיטתו כשרה:

השיעור השבועי - פרשת נצבים וילך

לבקוע את ההסתר

מעין גנים - 'נקודה הסידית' בפרשת וילך^א

בפרשתנו נאמר שהגלות שיעבור ישראל "ביום ההוא" היא הסתר פני ה' - "ההוא" היינו נסתר (בניגוד ל"זה"-נוכח) - "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרת פני מהם והיה לאכל... ואמר על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה"^ב. מורנו הבעל שם טוב^ג נתן משל להסתרת פני ה' לפני "והיה לאכל ומצאונו רעות רבות וצרות:

משל למלך שציוה להכות וליסר את בנו על שסרח, וכל זמן שהמלך השגיח והביט בבנו היה העבד מתיירא להכות וליסר את בנו של המלך לפני המלך, גם שציוה המלך. מה עשה המלך? הסתיר פניו מלהשגיח ולהביט בבנו, ואז היה העבד מייסר ומכה את בנו עד שעשה תשובה וצעק אל אביו.

על יסוד משל זה הסביר רבי בונים מפשיסחא^ד כי גם במצב של הסתר פנים, "מצאוני הרעות האלה" בא רק בעקבות "ואמר על כי אין אלהי בקרבי" - רק כשישראל אומרים שה' אינו בקרבם, ואינם מכירים בנוכחותו (שבהסתר פנים) מוצאות אותם הרעות. אמירת ישראל שה' אינו בקרבם איננה וידוי המדרבן לתשובה, אלא קביעת יאוש והתרשלות מחיפוש ה' המסתיר פניו, ואילו הכרה בנוכחות ה' ומציאתו (גם אם כמסתיר פנים) מונעת את פגיעת הרע בישראל.

"ואנכי הסתר אסתיר פני"

והנה, אחר "והסתרת פני מהם" נאמר שוב "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". ידועים דברי הבעש"ט^ה ש"הסתר אסתיר" היינו הסתר בתוך הסתר, מצב בו עצם ההסתרה נסתרת מתודעת האדם. אז אין הוא מודע לחשך ולהעלם וממילא אינו שואף לאור - אדם שלא מודע לחטאיו וחושב עצמו לצדיק איננו נכנע בפני ה' ולא זוכה לעשות תשובה.

בפסוק מודגש שהסתרה כפולה ועצומה זו מתחוללת רק בכח עצמות ה' ממש - "ואנכי הסתר אסתיר" - כל הסתרה גלויה היא אור אלקי מסוים (גילוי ה' כנסתר הוא כגילוי מאחוריו, מפן מסוים שלו), אך הסתרה מוחלטת היא רק בכח עצמות ה' ממש, שאין ממנה כל גילוי פרטי. אכן, כדברי רבי בונים, הבעיה היא שבני האדם לא

^א מהתודעות ח"י אלול ה'תש"ס.

^ב בעש"ט עה"ת וילך ב.

^ג ראה קול מבשר עה"פ.

^ד בעש"ט עה"ת וילך ד. ראה כש"ט כה ו- קפד (וראה באריכות בלקו"מ נו).

נרשם ע"י איתאל גלעדי.

^ה דברים לא, יז.

מודעים לנוכחות ה' בהסתר - שהם הופכים את גילוי ה' כנסתר להסתר גמור (בו אף ההסתרה נסתרת) - ובוודאי שאינם מודעים לכך שהסתרת ההסתר היא בעצם גילוי העצמות ממש.

לחשוף את ה' כנסתר

עוד ד דרשות מובאות בשם הבעש"ט¹ על הפסוק "ואנכי הסתר אסתיר", כולן מלמדות כיצד לצאת מהסתרה כפולה זו, ואיך להתמודד נכון עם כל הסתר על יסוד הכרת ה' הנסתר בתוכו - כל דרשה מדריכה מפן אחר ובסגנון שונה:

א. לפני תקיעת שופר סיפר הבעש"ט משל על מלך שהסתתר אחר חומות רבות וביניהן שם חילים ומפחידים שמחד הפחידו כל מי שניסה לעבור ולאידך פיתוהו להישאר במקום אליו הגיע ולקבל בו הנאות גשמיות ורוחניות. רק בן המלך התעקש - לא נבהל ולא התפתה ממאומה - ובמסירות נפש צלח את כל המניעות עד שבא אל אביו. כשהגיע הבן הוא נפל בוכה לפני אביו ושאל: כיצד יתכן, אבי האהוב, שכל כך הסתרת את פניך ממני והקשית על התקרבותי אליך? אז הקים האב את בנו והורה לו להסתובב לאחור ולראות שמעולם לא היתה כל מניעה והכל אור אלקי פשוט, וכל המניעות המדומות נועדו להראות את דבקות הבן באביו המלך. כך, ה' אינו מסתתר באמת מישראל, שהרי הוא כל חיותם, אלא רק חושף על ידי הסתר מדומה (המסתיר לגוים) את זיקתם העצמית אליו.

ב. כשהסתרת ה' נסתרת מהאדם, ואין הוא מאמין שה' נסתר בקשייו וגנוז בהם טוב, הוא נידון ב"דינא קשיא" - הדין קשה ובלתי נסבל עבורו. אך כשהאדם מאמין שה' בורא את המציאות כרגע (כולל גם המציאות הנפשית בה שרוי האדם), וגם ברע גנוז ה' טוב - על אף שהדבר אינו גלוי והוא בגדר אמונה במציאות נסתרת בלבד - נמתק הדין והופך ל"דינא רפיא". ניתן לקבל את הדין באהבה ושמחה תוך בטחון שה' מבריא ומרפא את המציאות באמצעותו.

ג. כשאויבי האדם מצרים לו עליו להתבונן ש"הנה איביך הוי"², שבתוך אויבו גנוז ניצוץ משם הוי' (שם הרחמים). במודעות לה' המסתיר פניו באויב "תפרדו כל פעלי און"³ והאויב מנוצח (המצוקה הנובעת מהסתרת ההסתר נמתקת במודעות שה' מסתתר באויב, על אף שבגלוי יש הסתר ועדיין זה אויב).

ד. בעומק יותר הסביר הבעש"ט כיצד למוטט גם את שרש האויב - שרש הרע והקליפה, המלאך סמאל. כשמתבוננים בכך שכל התהוות הקליפה היא בחיות אלקית, כשמתגברים על הסתרת ההסתר ויודעים שאלופו של עולם מסתתר בכל פרט בצרה (בסוד "אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל"⁴) מוציאים מהיצר הרע ומלאך

¹ תהלים צב, י.
² שמות טו, ט.

³ בעש"ט עה"ת וילך ה-ו (ובמקור מים חיים), יא, יב, ומקור מים חיים הערה ד לאות ז.
⁴

המות את הצד הרע שבו, את הכח לקטרג ולהמית המתבטא באות מ, ונותר ממנו השם הקדוש סאל. אם כן, כדי להכניע את שרש הקליפה ולחשוף בה את הטוב יש לכוון בשם סאל, היוצא מהפסוק "פותח את ידך"^ט - סופי התבות חתך הן סאל באתב"ש (ו-סאל עולה כמנין ראשי התבות פאי').

ה' גבורות

כח הסתרת האלקות הוא הגבורה, שענינה צמצום והסתר אלקות. אכן, כפי שהוסבר הצמצום וההסתר קיים בתודעת האדם - בכח הדעת שלו - המתחלקת למודעות לאור אלקי ("עיטרא דחסדים" שבדעת) ולמודעות להסתר האור הזה ("עיטרא דגבורות" שבדעת).

אם כן, הגבורה הגורמת להסתר האלקות מהאדם היא צד הגבורות שבדעתו. הגבורה שבדעת מתחלקת ל-ה גבורות, המתפשטות ב-ה מדות הלב (חסד-גבורה-תפארת-נצח-הוד). פרור הגבורה ל-ה הוא ראשית המתקתה, וחמשת הפירושים המלמדים להתמודד עם ההסתר מקבילים ל-ה הגבורות:

הפירוש הידוע, שהסתרת ההסתר היא שיא הצמצום הנפעל בכח העצמות, מקביל להתפשטות מהדעת לגבורה שבלב - זו תכלית חוית ההסתר (וכן גבורה היא הספירה היחידה המשמשת שם לעצמותו יתברך, כמו בבטוי "מפי הגבורה"^א).

משל המלך (פירוש א) מכוון לגבורה המתפשטת לתפארת - ההסתרה חושפת את "תפארת ישראל"^ב ומעלתם כבני ה', והיא בעצם גדושה רחמים (פנימיות התפארת). התקשרות לרחמי ה' היא הנותנת כח לעבור את כל מסכי ההסתר.^ג

פירוש ב מקביל לגבורה המתפשטת להוד - זהו כח הודיה כנה בנוכחות ה' גם כשאינה נראית באופן גלוי. בכללות נאמר ש"בנין המלכות מהגבורות"^ד, סוד "דינא דמלכותא דינא"^ט. אכן, בראשיתה נבנית המלכות מ"דינא קשיא", מעצם ההסתר הכפול של ספירת הגבורה, אך כשנמתק דין זה עולה המלכות ל"דינא רפיא" של ספירת ההוד (ענף הגבורה) בסוד "איהי בהוד"^{טז}.

סוד "כי הנה איביך הוי" (פירוש ג) מקביל לגבורה המתפשטת לנצח - כח הנצחון על האויב.

^ט תהלים קמה, טז.
^א "פע"ח שער הזמירות פ"ה.

^ב מכות כד, א.
^ג איכה ב, א.
^ד המודע ל"אנכי ארד עמך מצרימה" (סוד "ואנכי הסתר אסתיר") זוכה ל"אנכי אעלך גם עלה" (כנאמר ליעקב, שמדתו תפארת).

^{טז} ב"ק קיג, א.
^{טז} "ע"ח שער הכללים פ"א, ובכ"ד.

סוד שם סאל (פירוש ד) מכוון לגבורה המתפשטת לחסד - זו תשובה מתוך תודעה ש"סוף אדם למות"^י. אז מקיים האדם "פותח את ידך" וגומל חסד עם אביונים, שהרי אין חפץ למת בכל ממונו (ו"פזר נתן לאביונים"^י הוא תיקון לאדם שנפל).

ולסיכום:

גבורה	חסד
הסתרת ההסתר	הטוב שברע (שם סאל)

תפארת

ההסתרה חושפת
את מעלת ישראל
כבנים

הוד	נצח
מ"דינא קשיא"	"כי הנה איביך
ל"דינא רפיא"	ה"

"דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"

פרשת "וילך" נקראת תמיד בסמוך לעשרת ימי תשובה, והדברים קשורים הדוקות: חשיפת ה' כמסתיר פניו, בשחרור מהסתרת ההסתר גופו, אינה רק דרך להתמודדות עם עוצמת המשבר בהמעטת ההסתר - גילוי ה' כנסתר גורם קירוב מיוחד. על עשי"ת דרשו חז"ל "קראוהו בהיותו קרוב"^י, ובחסידות מוסבר שאז ה' "קרוב אלא שנתרחק ונסתר ממנו"^כ. במשך כל השנה ה' נסתר לגמרי (בבחינת "הסתר אסתיר"), ובאלול הוא מתגלה לחלוטין - "המלך בשדה"^{כא}.

אכן, מראש השנה נכנס המלך לארמונו ונסתר בו, ודווקא ההסתתרות בארמון גורמת לקירוב ישראל בעשי"ת:

כמו למשל בן שהוא אצל אביו בביתו אלא שהאב מסתיר פניו ממנו בכדי שבנו יתן אל לבו האהבה ויתגלה אהבתו ביתר שאת, וכאשר יכיר הבן שהאב הוא בכאן ומסתיר פניו ממנו אזי בודאי תגדל אהבתו... וזהו שאומרים אבינו מלכנו בעשי"ת שהוא בחינת התגלות האהבה בבחינת צעק לכם אבא אבא.

^י לקו"ת תבוא מא, ד (ומשם גם המצוטט לקמן, וראה שם בכללות הדרוש).
^{כא} שם ראה לב, ב.

^י ברכות יז, א. לקומ"א ריג.
^י תהלים קיב, ט. לקומ"א רא.
^י ישעיה נה, ו.

לוח הילולא דצדיקא לשבוע פרשת נצבים וילך

יום ראשון י"ז אלול

רבי יעקב קאפל רייך (ה'תרפ"ט)

יום שני, י"ח אלול

יום הולדת שני המאורות הגדולים!! גוט יו"ט!!!

רבי יהודה ליווא, המהר"ל מפראג (ה'שס"ט)

יום שלישי, י"ט אלול

נרצח על קידוש השם רבי יעקב מאורליינש, תלמיד רבנו תם, בעת הכרתת ריצ'רד לב הארי למלך אנגליה (ד'תתקמ"ט)

יום רביעי, כ' אלול

הרב אברהם ויינברג (ראשית בכורים), תלמיד האבני נזר, מרבני גטו ורשה (ה'תש"ב)

רבי אברהם שטרנהרץ (ה'תשט"ו)

רבי יוסף שלמה כהנמן, מייסד ישיבת פוניבז' (ה'תשכ"ט)

רבי אליהו לופיאן (תש"ל)

רבי משה אריה פריינד, גאב"ד העדה החרדית (ה'תשנ"ו)

יום חמישי, כ"א אלול

רבי יהונתן אייבשיץ, בעל "יערות דבש" (ה'תקכ"ד)

שבת קדש, כ"ג אלול

הרה"ק רבי אורי 'השרף' מסטרעליסק (ה'תקפ"ו)

רבי מאיר שלמה ינובסקי, רב העיר ניקולייב וסבו של הרבי מליובאוויטש (ה'תרצ"ג)

נרצח בשואה רבי יצחק מנחם ה"עקידת יצחק" מאלכסנדר (ה'תש"ב)

רבי מאיר יהודה גץ, רב הכותל המערבי והמקומות הקדושים (ה'תשנ"ה)

הסיפור החסידי // סיפור לח"י אלול הבעל שם טוב

עוד כשהיה הבעל שם טוב הקדוש נסתר ונודד מעיר לעיר ומכפר לכפר, היתה אחת מעבודות הקודש שלו, שהנהיגם בקרב חבריו הנסתרים, לשאול כל יהודי שפגש – אנשים ונשים, זקנים וצעירים – על בריאותם ופרנסתם, והיה שבע רצון לשמוע תשובותיהם החביבות בדברי שבח להשי"ת – ברוך ה', השבח לא-ל וכדומה.

פעם אחת בא הבעל שם טוב לישוב מסוים. באותו ישוב גר יהודי קשיש, תלמיד חכם גדול ופרוש מכל עניני העולם. למעלה מחמישים שנה ישב יומם ולילה ולמד תורה בפרישות ובקדושה. כל ימיו ישב בתענית, עמוף במלית ומעוטר בתפילין, ורק לאחר תפילת ערבית היה טועם לחם טבולה במים.

כשנכנס הבעל שם טוב לחדר פרישותו של הגאון שבפינת בית הכנסת, שאלו למצב בריאותו ואם יש לו כדי הצטרפותו. הגאון לא שם לב אל הבעל שם טוב, שהיה לבוש כאדם כפרי פשוט. חזר הבעל שם טוב על שאלותיו כמה פעמים, עד שכעס עליו הגאון והראה לו ברמיזה על הדלת, לומר שילך לו.

אמר לו הבעל שם טוב: רבי, מדוע אינכם נותנים 'לכביכול' [=הקב"ה] פרנסה? הדברים בלבד את הגאון: מה יהודי כפרי מדבר על ה'כביכול' ועל פרנסתו? הכיר הבעל שם טוב במחשבותיו ואמר לו: יהודים 'יושבים' על הפרנסה שנותן להם השי"ת. על איזו פרנסה 'יושב ה'כביכול'? דוד המלך אומר לנו בתהלים: "ואתה קדוש" – על איזו פרנסה אתה 'יושב'? – "יושב תהלות ישראל". ה'כביכול' יושב על השבחים שבני ישראל משבחים אותו עבור הבריאות והפרנסה שהוא נותן להם, ועבור דברי שבח אלו נותן להם השי"ת בני חיי ומזוני רויחי.

כשהגיע הבעל שם טוב לשנתו הח", בחרו בו הצדיקים הנסתרים למנהיג. והציע אז, שהצדיקים הנסתרים יתיישבו בעיירות ויתעסקו במלמדות, וגם הוא נעשה עוזר אצל מלמד בעיר יאזלוויטש.

בעת ההיא היה מביא בעצמו את התלמידים אל החדר, ואומר עמהם ברכות ופסוקים: "שמע ישראל", "תורה צוה" וכדומה. עוד היה מספר להם אודות משה רבנו והאבות, וחוזר עמהם מה שלמדו אצל המלמד. אחרי הלימודים היה מוביל אותם בחזרה לביתם, וקורא עמהם קריאת שמע שעל המיטה. הכל היה עושה בניגונים של שמחה, שהיה מלמד גם אותם.

לכאורה ניתן היה להקשות, שגם אם נחדש ונאמר שישנה מעלה ותועלת בשבח שמשבח יהודי את ה' יתברך על פרנסתו, אך מניין שאין תועלת גדולה יותר – או לפחות שווה – בלימוד תורה? ואם אין הדבר מוכרח, מדוע ראה הבעל שם טוב לנכון להפסיק את הפרוש מלימודו על מנת לומר לו דברים אלה?

עונה על כך הרבי, שאותה 'פרנסה' שנותנים יהודים לה' יתברך ניתנת דוקא באמצעות השבח הפשוט על עניניהם הגשמיים. נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ודוקא כשמוצאים את טוב ה' בענינים הנמוכים ביותר מגלים ומושיבים אותו בתחתונים, ובכך מפרנסים ומספקים את רצונו ותאוותו. זוהי מעלתו של יהודי פשוט, המחבר מעלה ומטה ממש. מעלה - היא פשיטות העצמות המאירה בו, ומטה - חייו הגשמיים הנמוכים, אותם הוא חי כרצון ה'. בתורתו של הפרוש, שבחדרו המבודד ניסה להיות בבחינת 'מעלה' בלבד, לא התקיים רצון ה' יתברך - ואת זאת אמר לו הבעל שם טוב.

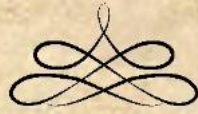
תיקון המציאות

מבצע זה, שאפשר לכנותו מבצע "שלום עליכם", פותח את כל פעולותיו של הבעל שם טוב לחינוך עם ישראל ולתיקון המציאות כולה, פעולות שנמשכו כל ימי חייו וגם לאחר הסתלקותו בידי ממשיכיו ולומדי תורתו. תיקון הוא התלבשות, כלשון התרגום: "לא ילבש גבר שמלת אשה" - "לא יתקן גבר בתקוני אתתא". תיקון המציאות משמעו המשכת אור ה' להתלבש ולשכון בתוכה, כנשמה היורדת להחיות את הגוף. כל שלב במעשה הגדול הזה הוא תיקון קטן, הפועל את פעולתו ומוסיף אור בעולם. לכן, מובן שעם כל מעלתה של התהילה הטבעית לה', אין זו אלא תחילת הדרך. מסופר שארבע שנים מאוחר יותר, בהיותו בן עשרים ושתים, הציע הבעל שם טוב לפתוח בפעולה להחדרת התורה בקרב פשוטי ישראל. זהו מבצע מתקדם בהרבה, כאשר מתוך אמונה עזה בשייכות התורה לכל יהודי - באים להחדירה למציאות שנראית כבלתי שייכת אליה כלל. ובכל זאת, לא לחינם קדם מבצע "שלום עליכם" למבצע לימוד התורה: הבעש"ט מבאר זאת על דרך האמור "גדולה לגימה שמקרבת" - יש להקדים ליהודי טובה גשמית, ורק לאחר מכן לגמול לו טובה רוחנית. כאשר מתעניינים ביהודי כך סתם - כפי שהוא עומד במצבו הנוכחי, מבלי לנסות לשפר ולתקן אצלו דבר מה - באים לידי קירוב הדעת עמו. רק מתוך קירוב, שייך שתיווצר גם השפעה.

סיפור ידוע מסופר על כך שנשמת הבעל שם טוב ירדה לעולם, בזכות עשיית טובה פשוטה וגשמית שעשה אבי הבעש"ט ליהודי שנדמה כמחלל שבת בפרהסיא. משם נוכל גם ללמוד שקדימת הטובה הגשמית לרוחנית איננה רק בגדר 'הכשר מצוה', אלא שגם אם היא לבדה ואינה מניבה פירות רוחניים - יש לה מעלה עצומה ונפלאה. הרי טובתו של אבי הבעל שם טוב היתה טובה גשמית בלבד, הוא האכיל ופרנס את העני מבלי שינסה להשפיע עליו מבחינה רוחנית (וודאי שלא התנה את הטובה הגשמית בהתקדמות רוחנית מצדו).

ישראל עם קדושים, וטובה גשמית לבן ישראל היא מעשה מצוה ממש. על כך אמר אדמו"ר הזקן: הגשמיות של הזולת - היא הרוחניות שלך!

(מתוך 'אור ישראל')

אחדות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאד - לפני כשנה התחלנו ללמוד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחפ"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוספנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאד מאד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד את גם את החפ"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

